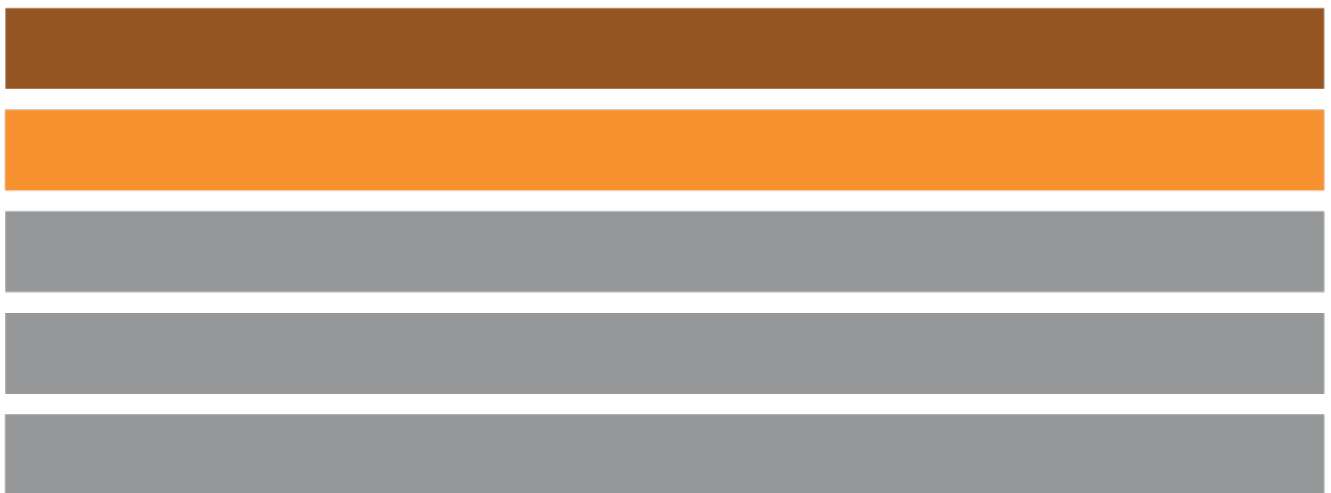

Makt och medborgardialog

– i planeringsprocessen av ett stadsutvecklingsprojekt

Power And Participation In Practice
– In A Planning Process Of A District Development Project

Aron WETTERLUND

Examensarbete vid Chalmers Arkitektur
Masterprogram Design for Sustainable development

CHALMERS

Makt och Medborgardialog
– i planeringsprocessen av ett stadsutvecklingsprojekt
ARON WETTERLUND

© ARON WETTERLUND, 2015.

CHALMERS TEKNISKA HÖGSKOLA
Master programme Design for Sustainable Development
SE-412 96 Göteborg, Sverige
Telefon +46(0)31 772 1000

Examinator: Björn MALBERT
Handledare: Julia FREDRIKSSON
Presentation: 20-05-2015

Nyckelord: makt, medborgardialog, praxis, fronetisk planeringsforskning, planering-
process, Rosens röda matta, stadsdelsutvecklingsprojekt

Abstract

This thesis deals with power and participation in practice, by focusing on the planning process in a Swedish participatory project. The aim is to understand the planning process by exploring power-relations, values, events, decisions and conflicts. By doing so, the attention is directed from explanations that are rooted in theory or idealistic explanations for how the process ought to be done, to what actually happened in the process.

I have performed a qualitative study on Rosens röda matta, which is a venue for activities in Rosengård, Malmö. Rosens röda matta can be seen as a typical example of a contemporary district development project and similar projects are now taking place in other parts of Sweden. The method used for the project was phronetic planning research. It can be described as a combination of theory and method that emphasizes on practice and context, by placing the element of power at the core of the analysis. The concept behind phronetic planning research is a contemporary interpretation of Aristotle's concept of phronesis and Michel Foucault's concept of power; this means that power is interpreted as something positive and productive, not only as negative and restrictive.

The result of the project is that young women were empowered by participating in the process, partly through municipal internships dealing with design, arranging events and learning how the municipal system works. By making young women the target group of the project, Malmö stad also managed to put emphasis on the discussion on young women's role in the public space. Another result is that new creative ways of working, within existing networks and organizations, was developed. The power-relations in the project were both productive and restrictive. Malmö stad's role in the process was productive, since it enabled participation and empowerment, and at the same time restrictive, since it designed the project and decided who was going to be included and who was going to be excluded.

Tack till...

Min handledare Julia för en genomgående god handledning som har varit både uppmannade och kritisk.

Björn för värdefull input och förståelse för min uppsats. Detsamma gäller Johan och Vanja.

Personerna som har varit och är involverade i Rosens röda matta som hjälpt mig.

Sist vill jag tacka min syster Ida som har hjälpt mig att städa upp uppsatsen språkligt och innehållsmässigt.

Förord

Under masterutbildningen deltog jag i två större kurser. Den ena kursen var *Social Inclusion* i Hammarkullen i Göteborg och den andra kursen var *Reality Studio* i Kisumu i Kenya. Gemensamt för kurserna var bland annat att de utspelade sig på plats. Det gjorde att kurserna kändes mer verkliga. Kurserna var utmanande och utvecklande. Det var helt klart annorlunda från att göra projekt där merparten av tiden läggs i ett klassrum. Att komma närmare den miljö och de människor som studierna berörde gjorde inte saken enklare utan snarare svårare och mer invecklat. Möjligen så som verkligheten är, inbillar jag mig.

Under båda kurserna lades stor vikt på medborgardialog i form av deltagande, dialog och interaktion med lokala brukare, aktörer, tjänstemän och företag. Det var i dessa möten som de mest givande och utvecklande idéerna skapades. I dessa sammanhang började jag uppleva något som jag inte riktigt kunde sätta fingret på. Jag upplevde att system, aktörer, människor och miljöer, det vi kan kalla för *verkligheten* var motsägelsefull och grumlig. Det fanns faktorer som påverkade möten, den tillgängliga informationen, kunskap, förnuft, inflytande och hierarkier. Begreppet som jag sökte efter var *makt*. Och det fanns överallt. Det kunde handla om mötet mellan oss studenter och lokala aktörer, eller möjligheten till inflytande för vissa grupper. För mig blev makt en dimension som var nödvändig när det var *riktiga* problem som skulle försöka lösas.

Jag började undersöka maktbegreppet vidare och kom tillslut i kontakt med Bent Flyvbjergs studie om planeringen i Aalborg i Danmark. Det han beskrev påminde om mina erfarenheter och upplevelser från Hammarkullen och Kisumu. I sin studie om Aalborg resonerade Flyvbjerg om förhållandet mellan rationalitet, makt och kunskap. Han utvecklade sedan sina erfarenheter till en metod där han placerade makt i kärnan av analysen. Metoden döpte han till *phronetic planning research*, där begreppet phronetic bygger på en nutida tolkning av Aristoteles begrepp fronesis och Michel Foucaults maktbegrepp. I metoden betonar han vikten av att undersöka praxis och verklighet (framför teorier och visioner). Andra viktiga aspekter är att undersöka värderingar och relationen mellan kunskap, rationalitet och makt. Metoden kan beskrivas som pragmatiskt och ett försök att komma närmare praxis. För mig var det just detta som lockade.

Sedan fick jag höra om Rosens röda matta. Jag tänkte att det kunde vara intressant att använda Flyvbjergs metod för att undersöka hur planeringsprocessen gick till för

Rosens röda matta. Jag tyckte att det fanns likheter mellan det projektet och kurserna i Hammarkullen och Kisumu.

Det var så det var.

Bakgrund

Jag har en kandidatexamen i Fysisk Planering vid Blekinge Tekniska Högskola. Under kandidaten läste jag en termin på Warsaw Faculty of Architecture. Sedan läste jag mastern Design for Sustainable Development på Chalmers. Under tredje terminen läste jag fristående kurser i Communication and Development på Malmö Högskola och Fotografi på Valand.

Jag har försökt att fördjupa mig inom det sociala fältet av planering och arkitektur., vilket ofta berör frågor om makt, medborgardialog, lokal utveckling, social inkludering och i slutändan demokrati.

Jag har även försökt att utforska gränzoner till planeringsfältet för att få fler infallsvinklar till ämnet.

Malmö, 26 maj 2015

Innehållsförteckning

Inledning	9
Bakgrund	10
Syfte	11
Metod	15
Vad är fronetisk planeringsforskning?	16
Metodologiska ställningstagande	20
Tillvägagångssätt	28
Fallstudie	31
Introduktion	32
Projektet påbörjades	35
Mellanperioden	48
Invigningen av Rosens Röda Matta	51
Analys	57
Vart är vi på väg med planeringen och medborgardialogen i Rosens röda matta?	58
Vem tjänar och vem förlorar på utvecklingen, och genom vilka maktmekanismer?	62
Är utvecklingen önskvärd?	63
Vad, om något, ska vi göra åt det?	64
Diskussion	69
English summary	75
Referenser	82
Bilaga 1	85

Förkortningar:

EiM – Engagerad i Malmö (blev senare;)

TiF – Tjejer i förening

EU – Europeiska Unionen

Inledning

Inledningen är introduktionen till uppsatsen. Den ska fånga in uppsatsen riktning och de ämnen som sedan kommer undersökas djupare. Det blir därmed även ett sätt att argumentera för varför frågan och ämnet är relevant att undersöka vidare.

Bakgrund

Inom medborgardialogen är makt en central ansats. Detta kan förklaras som en motreaktion mot den modernistiska ingenjörskonsten där planering byggde på rationalitet och expertis hos enskilda planerare och arkitekter som utövade stor makt (Strömberg 2007). Historiskt sett har den typen av planering karaktäriserats av positivism och rationalism. Sedan 1960-talet har den förflyttas ut i periferin och det finns idag en omfattande kritik mot den typen av planeringsteori (Sandercock 2003). Därmed inte sagt att den fortfarande existerar. Som en motreaktion mot den här bakgrunden utvecklades andra teorier där medborgarnas inflytande efterfrågades.

Rosens röda matta är en aktivitetsyta i Rosengård där medborgardialogen har varit central under processen¹. Ett uttalat mål har varit att engagera unga kvinnor i planeringsprocessen. Malmö stad initierade projektet och har varit drivande genom hela projektet. Det är i mångt och mycket ett pilotprojekt där Malmö stad har försökt att utveckla nya former av samarbete över förvaltningar och arbetat med att involvera lokala brukare, aktörer, föreningar och verksamheter. Störst uppmärksamhet har dock varit projektets fokus på jämställdhet och unga kvinnors platstagande i det offentliga rummet.

Projektet kan placeras i kontexten som ett stadsdelsutvecklingsprojekt i ett miljöprogramsområde med en fysisk insats kopplat till medborgardialog. Kontexten bygger i sin tur på en viss typ av problematik med en viss typ av lösning. Genom att diskutera problemen och lösningarna är steget inte långt till att diskutera planeringsprocessen och planerarrollen (Tunström 2009, s. 127). Undersökningen utgör därmed även underlag för en vidare diskussion om planeringsprocess och planerarrollen. Diskussionen om planerarrollen berör uppsatsen indirekt och kommer därför att finnas med i den avslutande diskussionen.

Undersökningens huvudspår är att undersöka planeringsprocessen bakom Rosens röda matta genom att placera maktbegreppet i kärnan av analysen. Maktbegreppet som härstammar från Foucault, kan ses som produktivt och positivt, och inte bara restriktivt och negativt.

Som tillvägagångssätt kommer Flyvbjergs fronetiska planeringsforskning att an-

¹ För en grundläggande introduktion till Rosens röda matta rekommenderas en kortfilm om projektet
<http://video.malmo.se?bctid=2938325670001>.

vändas, eftersom den betonar praxis, kontext, värderingar och makt. Metoden passar väl för att undersöka genomförande och beslutsfattande, vilket utgör centrala delar för en process. Makt ska dock inte helt uteslutande handla om beslut och beslutsfattande eftersom maktrelationer kan verka utanför beslut och beslutsfattande, dvs. någon kan ha makt utan att fatta beslut.

Förhoppningen är att kombinationen av att undersöka ett progressivt nutida stadsdelsutvecklingsfenomen tillsammans med ett pragmatiskt tillvägagångssätt kan leda till en fördjupad förståelse för vilken roll maktrelationer har och får. Det är därmed även ett försök till att göra en fördjupning av hur planeringsprocessen gick till istället för hur en planeringsprocess bör gå till.

Syfte

Hur utövas makt i planeringspraxis i ett stadsdelsutvecklingsprojekt med fokus på medborgardialog?

Frågeställning

Frågorna bygger på de fyra frontetiska planeringsfrågorna som kommer att presenteras i metodkapitlet. De är sedan anpassade för den här undersökningen:

1. Vart är vi på väg med planeringen och medborgardialogen i Rosens röda matta?
2. Vem tjänar och vem förlorar på utvecklingen, och genom vilka maktmekanismer?
3. Är utvecklingen önskvärd?
4. Vad, om något, ska vi göra åt det?

De fyra frontetiska frågorna ställs och besvaras av undersökaren som grundar sina svar i attityden gentemot det som studeras. Attityden ska vara kontextbaserad och dela en gemensam världssyn bland de intresserade i en referensgrupp med förståelsen att olika grupper har olika världssyner och intressen och att det inte finns någon generell princip som kan lösa på denna meningsskiljaktighet. Attityden ska inte baseras på moraliska eller personliga preferenser. "Vi" i fråga 1 och 4 avser både undersökaren och de som berörs av undersökningen, inklusive samhället och organisationer som studeras. När det finns ett "vi" finns det oftast ett "dem". Forskaren tar hänsyn till både "vi" och "dem".

Forskningsöversikt

Det finns en del akademiskt material att tillgå eftersom det skedde en följeforskning av Fokus Rosengård. Det akademiska materialet är en användbar utgångspunkt för uppsatsen. I *Strategier för att hela en delad stad* (Listerborn et. al. 2014) används fyra teman: *Stråk som begrepp och praktik*, *Omvandlingens praktik*, *Processer för platsskapande och identitet*, samt *Från vision till verklighet*. I dessa teman är kopplingen till praxis och händelser speciellt relevanta för den här undersökningen. Det samma gäller de intervjuer som redovisas, då de kan användas för att förstå aktörernas intentioner och synsätt.

Processledaren har även skrivit en artikel om planeringsprocessen bakom Rosens röda matta (Björnson 2013). I artikeln betonas jämställdhet och tjejjers platstagande i det offentliga rummet. Den bakomliggande argumentationen framförs också. Artikeln är användbar för att förstå kedjan av problem, orsak och lösning som ligger till grund för arbetet med Rosens röda matta.

Avgränsningar

Uppsatsen är avgränsad till att handla om Aktivitetsytan och Ungdomsprojektet, två delprojekt som senare kom att bli kallat för Rosens röda matta. Det kan emellertid vara svårt att särskilja avgränsningen från det övergripande investeringsprogrammet *Fokus Rosengård*, eftersom de hör ihop och påverkar varandra. Utgångspunkten är att beskriva Aktivitetsytan och Ungdomsprojektet, genom att samtidigt förstå det övergripande strukturella sammanhang som projekten är en del.

Det finns även andra former av avgränsningar som kan diskuteras. *Aktivitetsytan*, som är en fysisk plats i Rosengård i Malmö, har en konkret och avgränsad yta som utgörs av en före detta parkeringsplats. *Ungdomsprojektet* kan inte avgränsas rumsligt och är också betydligt bredare. Därav har en form av avgränsning varit att inte slå samman projekten, utan se dem i relation till varandra.

Planeringsprocessen för *Aktivitetsytan* och *Ungdomsprojektet* är båda avgränsade i tid från 2010 fram till skrivande stund 2015. Investeringsprogrammet avslutades 2013, men jag anser att det är viktigt att belysa nästa fas av processen som handlar om förvaltningen av platsen. Den här tidsperioden utgör därmed själva huvuddelen för planeringsprocessen och användandet av ytan.

Metod

Metodkapitlet består av tre delar. I den första ges en bakgrund till fronetisk planeringsforskning. Därefter redogörs för uppsatsens metodologiska ställningstagande i den andra delen. I den tredje och avslutade delen beskrivs tillvägagångssättet och den fungerar därmed också som en länk mellan metod, empirin och analys.

Undersökningens metodologiska ramverk består främst av Flyvbjergs fronetiska planeringsforskning som i sin tur bygger på andras verk. Mest inflytande har tänkare som Aristoteles, Foucault och Nietzsche.

Vad är fronetisk planeringsforskning?

Fronetisk planeringsforskning² är en metod utvecklad av Bent Flyvbjerg som utgår från en nutida tolkning av Aristoteles begrepp *fronesis*. Metoden används för att studera samhället och samhällsliga organisationer genom att placera värderingar och maktbegreppet i kärnan av analysen. Flyvbjergs intentioner är att skapa en pragmatisk metod inom planeringsfältet där metoderna ofta är av normativ eller utopisk karaktär (Flyvbjerg 2004, s. 284). För att skapa en pragmatisk metod betonas vad som händer i praxis och i verkligheten framför att applicera generella teorier som utgångspunkt för det som undersöks. Det innebär att sammanhanget och den specifika kontexten blir utgångspunkten för det som undersöks.

Det antika begreppen *fronesis* grundades av Aristoteles. Det har ingen direkt motsvarighet i det moderna språket, men skulle kunna översättas till praktisk vishet, praktiskt omdöme, sunt förnuft och klokhet. *Froneis* berör värderingar och går bortom analytisk, vetenskaplig kunskap (*episteme*) och teknisk kunskap, också känd som kunnande om hur man får saker gjorda³ (*techne*). Det involverar ”omdömetts konst”⁴ som är centralt för att fatta beslut som en *virtuos aktör* (Flyvbjerg 2004, s. 284-5). *Froneis* är vanligt förekommande inom planeringspraxisen. Flyvbjerg anser därför att alla försök att reducera planeringsforskningen till *episteme* eller *techne*, eller att förstå planeringspraxis som *episteme* eller *techne* är vilseledande.

Fronetisk planeringsforskning tar en särskilt position i frågan om rationalitet, dvs det som bygger på förnuft. *Froneis* är den aktivitet där ändamålsrationalitet⁵ balanseras med värderationalitet⁶. Enligt Weber anses ändamålsrationalitet vara den högsta formen av rationalitet i handlande eftersom ändamålsrationalitet inte bara syftar till att målen för ens handlande väljs rationellt utan även syftet väljs rationellt. Rationella syften kombineras med rationella mål och medel. Med värderationalitet menas att syftet inte väljs utifrån rationalitet utan ideal och värderingar istället. T.ex. att skapa ett jämlikt samhälle. Både Weber och Aristoteles menade att balanseringen

² Egen översättning av ”phronetic planning research”.

³ Egen översättning av begreppet ”know-how”.

⁴ Egen översättning av ”the art of judgement”.

⁵ Egen översättning av ”instrumental rationality” eller ”means-rationality”.

⁶ Egen översättning av ”value rationality” eller ”substantive rationality”.

av värderationalitet och ändamålsrationalitet är avgörande när det kommer till genomförande och beslutsfattande i sociala organisationer från familj till stat (Flyvbjerg 2004, s. 285).

Episteme, techne och fronesis

För att förstå fronesis bättre kommer en kort introduktion till Aristoteles syn på de tre kunskapstyperna: episteme, techne och fronesis. Episteme betyder vetenskap och vetenskaplig kunskap. Det är kunskap som är universell och oberoende av kontext och oföränderlig i tid och rum. Episteme baseras på analytisk rationalitet. Det är kunskap som hjälper oss att förstå varför något är som det är. Planeringsforskning utförd som episteme skulle kunna handla om att göra universella lagar och regler för planering. Historiskt sett har den typen av planering karaktäriserats av positivism och rationalism. Sedan 1960-talet har den förflyttas ut i periferin och det finns idag en omfattande kritik mot den typen av planeringsteori (Sandercock 2003). Det är därmed inte sagt att den inte lever kvar i verkligheten.

Den moderna språkliga motsvarigheten till episteme går att finna i epistemologi, vilket betyder läran om kunskap. Episteme är starkt kopplat till upplysningens idétradition och därigenom det moderna vetenskapliga projektet. Flyvbjerg menar att episteme är den typ av kunskap som är minst relevant för samhällsvetenskapen och sociala organisationer⁷.

Techne symboliserar hantverk och hantverkskonst. Det är en aktivitet som är pragmatisk, konkret och beroende av kontext. Målet med techne är att producera något med tekniska kunskaper och färdigheter enligt pragmatisk målrationalitet, vilket Foucault kallar ”en praktiskt rationalitet som bestämts av ett medvetet mål”⁸ (Foucault referat i Flyvbjerg 2004, s. 286). Techne är kunnande och förmågan hur man får något gjort. Planeringsforskning genomförd som techne skulle kunna vara en konsulttjänst med målet att planera bättre genom målrationalitet, där ”bättre” är definierat enligt värden och mål som är uppsatta av de som anställer konsulterna, ibland i förhandling med konsulterna. Technes motsvarighet i det moderna språket går att finna i teknik och teknologi.

Fronesis betonar praktisk kunskap och praktisk etik. Fronesis är en pragmatisk variabel som är beroende av sin kontext och berör värderingar och beslut om ”vad

⁷ För utförlig diskussion läs Flyvbjerg (2001).

⁸ Egen översättning ”a practical rationality governed by a conscious goal”.

som är bra eller dåligt för människan”⁹ (Flyvbjerg 2012, s. 26). Fronesis handlar om överläggning med praxis som utgångspunkt. Det baseras på praktiska värderingar och rationalitet med tonvikt på beslut.

Aristoteles framhöll fronesis som den viktigaste av tre kunskapstyperna.. Fronesis är en förmåga att göra det etiskt praktiska snarare än det vetenskapliga. Planeringsforskning gjord som fronesis skulle kunna handla om överläggning/övervägande (inklusive ifrågasättande) av värden och intressen i planeringsprocesser.

Prioritet till det särskilda och detaljerade

Fronesis handlar om att hantera beslut och handlande utifrån att analysera värden om vad som är ”bra eller dåligt för människor”. Det är den intellektuella aktivitet som är mest relevant för praxis (Flyvbjerg 2012, s. 30). Fronesis fokuserar på det variabla och kan därmed inte omfattas av universella lagar. Fronesis kräver en blandning av det generella och det konkreta, det kräver överläggande, omdöme, och val. Det handlar därmed om riktiga situationer till förmån för regler. Man kan säga att fronesis handlar om det speciella och säregna i situationer istället för det universella och regler som förklaringar. Flyvbjerg påstår att det konkreta, praktiska och det etiska har blivit negligerat i den moderna vetenskapen (Flyvbjerg 2004, s. 289). Det faller därmed naturligt att använda riktiga händelser och situationer som utgångspunkt för att bedriva fronetisk planeringsforskning.

Det kan ibland uppfattas som att det inte går att särskilja på fronesis och techne, eller att fronesis skulle vara en högre grad av techne. Båda innehåller förvisso färdigheter och ställningstagande, men fronesis handlar om värderingar och beslut och inte om att producera saker och ting. Det är också viktigt att betona att fronesis inte bara handlar om att hantera och fatta beslut på ett bra sätt. Vad som är ”bra och dåligt för människor”¹⁰ måste bestämmas i relation till sammanhanget av specifika värden och intressen för att det ska ha någon betydelse.

Fokusera på värderingar

Fronetisk planeringsforskning fokuserar specifikt på värden och på värderande omdömen. För detta används de värderationella frågorna: ”Vart är vi på väg?”, ”Är det önskvärt?” och ”Vad, om något, ska göras åt saken?”. Syftet med de värderationella frågorna är att målrationalitet ska balanseras med värderationalitet för att öka förmågan hos undersökare, planerare och de som planerar att tänka och agera i

⁹ Egen översättning av ”What is good or bad for man”.

¹⁰ Egen översättning av ”things that are good or bad for man”.

värderationella termer. Genom att besvara frågorna kan vi utveckla förståelsen och variationen utifrån handlingarnas värderationella aspekter. De fyra fronetiska frågorna ställs utifrån förförståelse att sociala framsteg är komplexa och inte linjära.

Genom att fokusera på värden och värderingar ställs forskaren mot frågor om foundationalism kontra relativism. Foundationalism grundar sig i uppfattningen att det finns centrala värderingar som kan vara rationella och universellt grundade. Relativism som innebär att någons värderingar är lika bra som någon annans värderingar (Flyvbjerg 2004, s. 291). Båda dessa "ismer" förkastas av den fronetiska planeringsforskaren och ersätts med kontextualism eller situationsetik. Att ta avstånd från foundationalism lämnar dock inte den fronetiska planeringsforskaren "normlös". Forskaren utgår från de värden som utför samsynen för referensgruppen i undersökningen, eftersom den sociala och historiska utgångspunkten är den enda som vi har, jämfört med en universell förförståelse.

En relativistisk utgångspunkt skulle vara att alla tolkningar har samma validitet. Den fronetiska planeringsforskningen behandlar validitet utifrån bevis och argument. Kraven för validitet skiljer sig inte här från andra krav inom samhällsvetenskapen. Fronetisk planeringsteori bygger på tolkningar och är öppen för att testas i relation till andra tolkningar och undersökningar. Detta betyder dock inte att alla tolkningar är lika bra som de andra, vilket skulle vara fallet i relativism. Det ställs samma krav av validitet för alla tolkningar. Fronetiska planeringsforskare hävdar ingen slutgiltig objektiv validitet för deras arbete. Och de tror inte att någon annan kan göra det heller, eftersom objektivitet inte existerar i samhällsvetenskapen och i mänskliga angelägenheter. Fronetiska planeringsforskare menar inte heller att deras analys kan stå utanför makt, för ingen analys kan det. Det är viktigt att betona att metoden varken gör anspråk på att vara objektiv eller leda till objektiva svar.

Jag har till således ingen avsikt att göra en enhetlig eller objektiv beskrivning. Min avsikt är att göra en tolkning av planeringsprocessen bakom Rosens röda matta. Jag har heller ingen avsikt att göra en utvärdering eller att undersöka huruvida Malmö stad uppnådde de mål som sattes upp för projektet. Jag har använt mig av Rosens röda matta, som en fallstudie för att belysa en viss form av fenomen.

Fyra fronetiska frågor

Den huvudsakliga uppgiften med fronetisk planeringsforskning är att klarlägga värden, intressen och maktrelationer i planering som underlag för praxis. För att kunna göra detta, har Flyvbjerg utgått från de värderationella frågorna (fråga 1, 3 och 4) och lagt till maktbegreppet (fråga 2) till fyra frågor som ska besvaras i fronetisk planeringsforskning (Flyvbjerg 2004, s. 289-90):

1. Vart är vi på väg?
2. Vem tjänar och vem förlorar, och genom vilka maktmekanismer? Genom vilka maktrelationer?
3. Är utvecklingen önskvärd?
4. Vad, om något, ska vi göra åt det?

”Vi” i det här sammanhanget syftar till den eller de som undersöker och de som berörs av undersökningen, till exempel de som är en del av den sociala organisation som undersöks. En utgångspunkt är att det inte finns ett generellt eller enat ”vi” och det finns därmed inte heller något objektivt och slutgiltigt svar. Den andra utgångspunkten är vad som skiljer den klassiska tolkningen av fronesis till den nutida som Flyvbjerg erbjuder, då maktbegreppet är tillagt. De andra tre frågorna tillhör de klassiska värderationella frågorna.

Vem som ”tjänar” och vem som ”förlorar” beror ofta på vilket perspektiv som intas. I ett nollsummespel kan någons vinst vara en annans förlust. En viktig utgångspunkt är utgå från att det inte finns några perspektiv från ingenstans; det finns ingen neutral mark. Det går inte heller att besvara frågorna med fullständiga svar. Sådan erfarenhet och kunskap kan inte förväntas finnas hos undersökaren, eller hos någon annan för den delen.

Metodologiska ställningstagande

Undersökningens metodologiska ramverk består främst av Flyvbjergs fronetiska planeringsforskning som i sin tur bygger på andras verk. Mest inflytande har Aristoteles som grundade begreppet fronesis och även Michel Foucaults maktbegrepp.

Den fronetiska planeringsforskningen är inte metoddreven i avsikten att en viss metodtyp förespråkas, så som diskursanalys, statistisk eller kvalitativa metoder. Även om alla dessa metodtyper kan användas så är poängen att val av metod underställs det problem som undersöks. Därigenom kan vi säga att den fronetiska planeringsforskningen är problemdriven istället för metoddreven. Det viktigaste målet är att besvara de fyra fronetiska frågorna. Tillvägagångssättet bör anpassas till hur man på bästa sätt besvarar de fyra fronetiska frågorna.

Utifrån den fronetiska planeringsforskningens ställningstagande om kunskap och kontext, samt det kritiska förhållningssättet gentemot planeringsteorier som idealis-

tiska och visionära, kommer ingen teoridel att redogöras för. Istället kan den fronetiska planeringsforskningen ses som ett metod-teori-paket.

Placera makt i kärnan av analysen

Utgångspunkten för fronetisk planeringsforskningen är den primära kontexten av värden och makt (Flyvbjerg 2004, s. 293). I Aristoteles tolkning av fronesis var maktbegreppet svagt. Flyvbjerg har därför gjort en nutida tolkning av fronesis genom att lägga till maktbegreppet som en av de fyra fronetiska frågorna som ska besvaras: ”Vem tjänar och vem förlorar? Och genom vilka maktrelationer? Är det möjligt att förändra befintliga maktrelationer? Och i så fall; är det önskvärt att förändra? Och vilka är maktrelationerna bland de som ställer frågorna?” (Flyvbjerg 2012, s. 37). Syftet med dessa frågor är att undvika voluntarism och idealism som är så central för etiskt tänkande. Målet är alltså inte bara den Weberianska frågan ”Vem är det som bestämmer?”¹¹ utan också enligt Nietzsches anförande om att undersöka hur bestämmandet fungerar när de som bestämmer bestämmer (Flyvbjerg 2004, s. 293).

Flyvjergs maktbegrepp härstammar från Foucaults tolkning som skiljer sig från det mer traditionella maktbegreppet. I det traditionella begreppet beskrivs makt som ”att A lyckas få B att göra något som B annars inte skulle ha gjort, vilket alltså innebär att A har makt över B.” (Fredriksson 2014, s. 35). I den traditionella tolkningen av maktbegreppet är makt något som någon har och utövar i restriktiv bemärkelse. Foucaults maktbegrepp skiljer sig från den traditionella tolkningen och kan sammanfattas enligt följande (Flyvbjerg 2012, s. 37-8)¹²:

- Makt ses som produktivt och positivt, och inte bara restriktivt och negativt.
- Makt ses som ett kompakt nät av allestädes närvarande relationer som inte bara finns i ”centrala” delar av organisationer och institutioner, eller något som någon ”besitter”.
- Makt är ultra-dynamiskt. Det är inte bara något som approprieras utan åter-approprieras och utövas i en konstant fram-och-tillbaka rörelse, inom de relationer av styrka, taktiker och strategier som makt existerar.
- Vid analys går det inte att särskilja på kunskap och makt, sanning och makt, rationalitet och makt. Makt producerar kunskap, och kunskap producerar makt.

¹¹ Egen översättning av ”Who governs?”.

¹² Jag avser här inte att göra en heltäckande beskrivning av Foucaults maktbegrepp, utan redogör endast för Flyvjergs tolkning av Foucault och hur Flyvbjerg menar att maktbegreppet kan användas inom planeringsforskning.

- Den centrala frågan är *hur* makt utövas, och inte endast *vem* som besitter den, eller *varför* dem har det. Fokus ligger på processen och därtill strukturen.
- Makt studeras utifrån de små frågorna, ”platta och empiriska”, och inte bara i ”stora frågor” enligt Foucault (Foucault refererat i Flyvbjerg 2012, s. 38). Kärnan är att makt ska analyseras i en specifik praxis.

Konsensus och konflikt

Inom kommunikativ planeringsteori framhålls ofta makt utifrån Habermas, *kommunikativa rationalitet*. Det är en teori som bygger på klokhet och förnuft som uppmanar till en fri argumentation mellan likställda parter. Enligt Flyvbjerg tenderar studier som grundat sig på den kommunikativa rationaliteten att bli normativa och sakna den materiella förståelse för den *realpolitik* som rationalitet präglas av (Flyvbjerg 1998). Skillnaden mellan Habermas och Foucaults respektive uppfattningar om maktbegreppet kan lite grovt beskrivas som *hur det borde vara* och strävan efter *konsensus* kontra *hur det är* med fokus på *konflikt*. Där Habermas är stark, dvs. i teori som är oberoende av kontext är Foucault svag. Där Foucault är stark, dvs. i hur makt påverkar rationalitet i förhållande till kontext och historia som utgångspunkt är Habermas svag. Det handlar egentligen inte om att se dem som motsatser av varandra, utan snarare som skuggor av varandra. Tidigare har relativism diskuteras. En principiell meningskillnad är då teori kontra kontextualism. Den teoretiska sidan utgår ofta från upplysningens ideal om rationalitet och förnuft, för att teoretisera om hur det borde vara. Därigenom kritiseras kontextualism för att leda till relativism. Detta eftersom om allting är beroende av sin kontext så går det inte att teoretisera och därmed kan allt tolkas som relativt. Det finns dock en problematik med kritiken om kontextualism, eftersom någon teori för fronesis och mänskligt handlande inte tros vara i sikte (Flyvbjerg 2004, s. 288-9).

Betona detaljer och små frågor

Tillvägagångssättet för att samla data är att ställa de ”små frågorna” för att fokusera på, vad Clifford Geertz kallar *tät beskrivning*¹³ Geerts refererad i Flyvbjerg 2012, s. 39). Tät beskrivning kan ofta uppfattas som tråkigt och obetydligt. Både Nietzsche och Foucault betonade vikten av ”tålmod och kunskap om detaljer” som i sin tur innebär en genomgång av ett stort material. Detaljer och det minutiösa betonas enligt Geertz för att undvika dilemmat att vi förenklar saker och ting när vi generaliserar och plockar bort detaljerna. Nietzsche förespråkade ”tålmod och allvar i de minsta

¹³ Egen översättning av ”thick description”.

detaljerna”¹⁴ (Nietzsche refererat i Flyvbjerg 2012, s. 39). Nietzsche uttryckte sig även mer radikalt angående betydelsen av detaljer när han påstod att ”all problem inom politik, sociala organisationer och inom utbildning har förfalskats rakt igenom ... eftersom man har lärt sig förakta ’små’ saker, vilket innebär de grundläggande bekymmer i livet självt” (Nietzsche refererat i Flyvbjerg 2012, s. 39).

Att fokusera på det minutiösa kan ses som en kontrast till en mer traditionell syn där de ”viktiga problemen” och de ”stora frågorna” skulle undersökas. Att betona det minutiösa grundar sig i den fundamentala fenomenologiska erfarenheten av att små frågor ofta leder till stora svar. Den fronetiska planeringsforskaren är decentraliserad och utgår från organisationers micro-praxis, där den söker efter ”det Stora” inom ”det Lilla”¹⁵ och vice versa. Fokus ligger i att undersöka så noggrant och detaljerat som möjligt parallellt med så generellt som möjligt.

Det ovanstående resonemanget leder oss till att diskutera hur uppsatsen förhåller sig till andra fall. Aktivitetsytan och Ungdomsprojektet symboliserar två mer generella ansatser i nutida stadsdelsutveckling, dvs. fysiska åtgärder som insats genom medborgardialog och delaktighet. Uppsatsen kan därmed ses som en fördjupning av de generella idéerna om medborgardialog och delaktighet med den detaljerade och den minutiösa verkligheten som utgör praxis. Uppsatsen kan därmed användas som en referenspunkt och utgångspunkt för diskussioner om stadsdelsutveckling, fysiska åtgärder och medborgardialog.

Det handlar inte om att undersökningens resultat kan generaliseras och kopieras direkt till ett sammanhang, utan att förstå undersökningens kontext, praxis och händelser i förhållande till liknande fall och sammanhang. Det är också värt att betona att jag inte avser att skapa teorier om hur stadsdelsutvecklingsprojekt ska gå till. Det är direkt emot den kunskapssyn som uppsatsen bygger på.

Undersök praxis före diskurs

Nietzsche hävdade att vi förenklar saker och ting genom ord och begrepp (Flyvbjerg 2012, s. 40). För att undgå denna problematik läggs fokus på vad människor gör i praxis före vad de säger och skriver. Det innebär ett ställningstagande för vad människor faktiskt gör ses som viktigare än text, diskurs och teori. Foucault betonade vikten av den dagliga praxisen framför diskurs (Flyvbjerg 2012, s. 40). Detta utgör enligt Flyvbjerg (2004, s. 296) ett bra motto för fronetisk planeringsforskning.

I den här undersökningen innebär fokuseringen på praxis att fokus kommer att

¹⁴ Egen översättning av av ”patience and seriousness in the smallest things”.

¹⁵ Egen översättning av ”the Great” within ”the Small”.

läggas vid händelser, snarare än visioner och målformulering. Som en följd av fokusering ska exempelvis en textanalys tolkas genom analys av praxis. Det handlar alltså inte om relativism utan kontextualism. Kontexten av praxis disciplinerar tolkningen, så att säga.

Fronetisk planeringsforskning fokuserar på daglig praxis och praktisk kunskap i vardagliga situationer i samhället. Från utsidan noteras daglig praxis som händelser och inte koder, frångående från medvetenhet, vilja och intention (Foucault referat i Flyvbjerg 2012, s. 41). Den fronetiska planeringsforskaren samlar sedan data från daglig praxis genom att undersöka vilka omständigheter som rådde. Till en början dokumenteras och organiseras praxis som enkla händelser och handlande, frångående från aktörers mål, intention och syfte. Att skilja händelser och handlande från målet, intentionen och syftet är enligt Nietzsche en av grundprinciperna för att utvärdera mänskligt handlande (Nietzsche refererat i Flyvbjerg 2012, s. 41). Händelserna och fenomenet presenteras sedan tillsammans med dess kopplingar till andra händelser och fenomen (Abbott refererat i Flyvbjerg 2012, s. 41). Sedan dokumenteras *brytpunkter*, dvs. avbrott, skillnader och ändringar inom koncept och diskurser. Forskaren samlar på så sätt ihop en *horisont av meningar*, som till en början ses som en enhet av social praxis. Forskaren försöker sedan att förstå de roller som utspelas inom varje enskild planeringspraxis utifrån det totala systemet, t.ex. sociala och kontextuella relationer. Om det då framkommer att en viss praxis ses som rationell i förhållande till sin självförståelse, dvs. av de aktörer som utövar den, men i en annan kontext uppfattas som tvivelaktig – då ställer undersökaren frågan vilka konsekvenser den tvivelaktiga rationalitet har i andra sammanhang, historiskt, organisatoriskt och politiskt, och vilka konsekvenser det kan få (Flyvbjerg 2012, s. 41).

Målet är vidare att beskriva vad Nietzsche kallar för *wirkliche Historie*, dvs. den verkliga historien. Detta innebär att forskaren distanserar sig från det som undersöks för att bemästra ämnet. Beskrivandet av praxis som händelser har sin styrka i att urskilja krafterna som får livet i samhällsorganisationer att fungera.

Fallstudier och kontext

Peattie (2001) menar att fallstudie och ”fallstudieberättelsen” som är ”kompakt data fallstudier”¹⁶ inte kan summeras till några få resultat utan att fallstudieberättelsen är själva resultatet. Verkligheten som beskrivs är dock inte den enda verkligheten, utan tolkas annorlunda beroende på vem som läser den. Den som läser ska därigenom ha möjlighet att tolka och bilda sig en egen uppfattning.

¹⁶ Egen översättning av ”case story” och ”dense data case studies”.

Att använda fallstudier inom planeringsfältet sägs vara ett användbart tillvägagångssätt för att komma närmre verkligheten och det konkreta. Watson med sin utgångspunkt i planeringsfrågor i Sydafrika anser att det konkreta är en förutsättning för förstå konflikter och skillnader för att kunna utveckla idéer och propositioner för planeringspraxis, något som hon menar att planeringsteori och forskning inte klarar av. Likt Flyvbjerg menar Watson att planeringsteorier och forskning med Habermas eller postmodern utgångspunkt tenderar att fastna i frågan om generaliseringar och universella koncept (Watson 2003).

Som tidigare beskrivet identifierade Aristoteles kunskap av ”partikulära omständigheter” som en av grunderna i fronesis (Aristoteles refererat i Flyvbjerg 2004, s. 297). På samma sätt betonade Foucault vikten av att ”förlora aldrig blicken till ett konkret referensexempel”¹⁷ (Foucault refererat i Flyvbjerg 2004, s. 297). Vi kan utifrån Aristoteles och Foucaults resonemang om det konkreta förstå att fronetisk planeringsforskning med fördel utgår från fallstudier och konkreta exempel. Praktiskt rationalitet förstås bäst genom fall, både som upplevda och återberättade, precis som omdömen bäst kommuniceras genom klarläggande av fall (Flyvbjerg 2004, s. 277-8). Betydelsen av det här kan knappast underskattas, vilket kan styrkas med Richard Rortys ”Vägen att åter-förtrolla världen ... är att hålla sig till det konkreta”¹⁸ (Rorty refererat i Flyvbjerg 2012, s. 42).

Kontexten är viktig i fallstudier. Flyvbjerg hävdar att mänskligt handlande inte kan fränkopplas från historien och inte heller kan den reduceras ner till att handla om delar och regler som inte är kopplade till tolkningar (Flyvbjerg 2012, s. 42). Det är därför omöjligt att nå fram till praxis genom principer och teorier. Praxis har och kommer alltid att handla om värderingar som är beroende av kontext och situationsetik.

Det som Bourdieu kallar för ”känsla för spelet”¹⁹ gäller för allt mänskligt handlande i alla komplexa och olika situationer. Det innebär otaliga antal ”drag”²⁰ som kan göras, i otaliga antal möjliga situationer, som inga regler, hur komplexa de må vara, kan förutse (Bourdieu i Flyvbjerg 2012, s. 43). Man kan utifrån känsla för spelet och otaliga antal drag förstå att värderingar som är centralt för fronesis och praxis alltid är beroende av sin kontext. Det minutiösa i praxis och konkreta fallet är centralt för fronetisk planeringsforskning som måste ses i sin rätta kontext.

¹⁷ Egen översättning av ”never lose sight of reference to a concrete example”.

¹⁸ Egen översättning av ”The way to re-enchant the world ... is to stick to the concrete”.

¹⁹ Egen översättning av ”feel for the game”.

²⁰ Egen översättning av ”moves”.

Fråga hur? Gör berättande

Den dynamiska frågan ”hur” är central för fronetisk planeringsforskning. Frågan kompletteras med den mer strukturerade frågan ”varför?” som både handlar om att förstå och att förklara. Innan nämndes att Foucault förespråkade små frågor och breda och empiriska svar som speciellt viktigt. Foucault menar vidare att vårt förstående av det vi undersöker blir lidande om vi inte börjar med att fråga ”hur?” (Flyvbjerg 2004, s. 298). Detta i kombination med berättande analys är nära kopplat till aktiviteter och händelser.

Nietzsche och Foucault betonar vikten av historia som fundamental för att förstå samhällsvetenskap och filosofi. Historia är centralt för fronetisk planeringsforskning i ordets dubbel bemärkelse. Dels som berättande med specifika aktörer och händelser, vilket Geertz kallar för berättelse med en vetenskaplig plot. Dels som inspelning av historisk utveckling. Narratologi, förstått som hur man får en historia bäst och ärligast återberättad är viktigare än epistemologi och ontologi. Att använda berättelser är en antik metod och kanske det mest fundamentala sättet att göra erfarenhet betydelsefull (Flyvbjerg 2004, s. 299). Det är inte bara ett sätt för oss att ge mening till våra erfarenheter utan också att se framåt och att hjälpa oss i framtida situationer och påverka framtiden (Mattingly referat i Flyvbjerg 2004, s. 299). Det här gör berättelser och berättandet speciellt användbart inom planering, vilket Sandercock (2003) gör gällande.

Att berätta en vetenskaplig historia som tar avstamp från en social organisation kan inte starta från ett teoretisk antagande, utan måste måste börja med att fokusera på det partikulära. Berättande kräver en utvecklad förklaring och tolkning av fenomen från deltagarnas perspektiv, nyckelaktörer, undersökare och andra (Flyvbjerg 2012, s. 44).

Det är viktigt att belysa att planeringspraxis inte återberättar sig självt, utan det är forskarens roll att organisera och skriva ner det kronologiska händelseförloppet. Den fronetiska planeringsforskaren måste fatta beslut angående hur händelserna återberättas på bästa sätt från början till slutet och vad som ska ingå och vad som ska utelämnas, samt vad som ska betonas. Hur planeringspraxisen återberättas ska göras för att på bästa sätt kunna besvara de fyra fronetiska frågorna.

Gå bortom aktörer och struktur

Inom samhällsvetenskapen finns en motsättning mellan dualismen aktörer och struktur. Jag avser endast att synliggöra denna. Motsättningen bygger på aktörers (individens eller grupper) självbestämmande, kontra att aktörer styrs av de strukturer och

samhälle som omger dem. Kraftigt förenklat kan motsättningen beskrivas som att antingen se samhället utifrån de handlande aktörerna, eller att se det utifrån de samhällsliga strukturerna som förklaringskraft. Motsättningen har gjort att forskare tenderar att antingen fokusera på det ena eller andra, istället för att hitta en mellangrund (Flyvbjerg 2004, s. 298-9).

Fronetisk planeringsforskning fokuserar på både aktör och struktur och hur de relaterar till varandra. Aktörer inom planering och deras praxis analyseras i förhållande till de strukturer av organisationer, institutioner och samhällen som de utför en del av. Strukturer analyseras i sin tur i förhållande till aktörer, individer och grupper som är en del av strukturer (Flyvbjerg 2004, s. 299).

Målet är att få en djupare förståelse för problematiken med aktör och struktur genom att medvetet söka efter information rörande sambanden mellan aktörer och strukturer, för att på så sätt undvika att särskilja begreppen och att ställa begreppen i ett dualistiskt förhållningssätt mot varandra (Flyvbjerg 2004, s. 300).

Sammanfattning

Genom att fokusera på planeringspraxis problematiseras de ”sanningar” som vi tar för givet om den progressiva och rationella naturen av planering. Fronetiska planeringsforskare omvärderar dessa ifrågasatta sanningar genom att placera maktbegreppet i kärnan av analysen för att förstå vem som tjänar och förlorar och hur saker och ting kan göras annorlunda. Fronetisk planeringsforskning handlar om överläggning, omdöme och praxis i relation till makt och värderingar. Detta görs genom att ställa de fyra värderationella frågorna i kärnan av fronesis.

En viktig uppgift för fronetisk planeringsforskning är att tillhandahålla konkreta exempel och detaljrika narrativ om hur makt och värderingar fungerar i planering. En annan viktig uppgift är undersöka konsekvenserna av makt och värderingar för att kunna föreslå hur maktrelationerna och värderingarna kan ändras för ett nå andra konsekvenser. Detaljerade berättelse om vem som gör vad, mot vem, tydliggör situationer. Att tydliggöra situationer utgör huvudkopplingen till praxis.

Resultatet av fronetisk planeringsforskning är pragmatisk styrd tolkning av den studerade planeringspraxisen. Tolkningen betyder inte nödvändigtvis att forskaren samtycker med aktörer eller delar syn. Det krävs inte heller att forskaren ska urskilja någon djupare, inre mening med praxisen. Fronetisk planeringsforskning är en tolkning, men det är varken vardaglig eller djup hermanetik. Fronetisk planeringsforskning handlar inte heller om att utveckla teoretiska och universella metoder. Det är ett analytiskt projekt och inte ett teoretiskt eller metodologiskt projekt.

Fronetisk planeringsforskning undersöker och utforskar praxis och historiska om-

ständigheter för att finna vägar till praxis. Målet för forskaren är att tydliggöra och överlägga problem, möjligheter och risker utifrån den problematik som planering, planerare och berörda står inför för att erbjuda andra möjliga alternativ eller hur saker ting kunde ha gjort på ett annorlunda sätt. Forskaren tydliggörande görs utifrån den fulla vetenskapen om att det inte går att besvara de fyra fronetiska frågorna med fullständiga svar, eller att en version eller tolkning skulle kunna erbjuda ett fulländat svar. Målet är mindre planeringsteori och mer debatt om utvecklingen av konkreta fall och hur maktrelationer påverkar planeringspraxis.

Tillvägagångssätt

Syftet är att beskriva tillvägagångssättet för att tydliggöra länken mellan metoden, empirin och analysen. De fyra fronetiska planeringsfrågorna är centrala för tillvägagångssättet med maktbegreppet som utgångspunkt.

Empiriskt material

Det primära källmaterialet har varit kommunala dokument så som rapporter, lägesrapporter till Tillväxtverket och Delegationen för Hållbara Städer, samt minnesanteckningar. Andra källor har varit befintligt akademiskt material, observationer, möten och examensarbeten. Nedan presenteras källmaterialet mer utförligt.

En viktig informationskälla för undersökningen har varit lägesrapporterna till medfinansiärerna, dvs. Tillväxtverket (vilket är detsamma som Europeiska Unionens regionala utvecklingsfond) och Delegationen för hållbara städer. Totalt har ett tiotal rapporter används. Rapporterna till Tillväxtverket täcker en tidsperiod på antingen tre eller sex månader, där det pågående arbetet beskrivs. Rapporterna har utgjort en viktig källa för att spåra händelser och beslutsfattande, men även för att spåra idéers ursprung.

Det kan vara svårt att urskilja interna konflikter eller olika åsikter från det kommunala materialet. Malmö stad beskrivs som en enhet, vilket kan förenkla den interna synen på projekten. Det är t.ex. svårt att se huruvida det råder enighet om beslut och projektets utveckling, eller om det finns olika uppfattningar osv.

Det finns generellt sett en bred tillgång till material. Det har i sin tur krävt en viss avgränsning av materialet. Avgränsningen har varit av flytande och utforskande karaktär med kriteriet att materialet ska vara relevant för antingen Aktivitetsytan eller Ungdomsprojektet.

Analytiska strategier

Tillvägagångssättet kan liknas med vad i andra sammanhang kallas för *operationalisering av metoden*. Syftet är att tydliggöra hur metod och empiri knyts samman med analys. Det innebär en viss upprepning och förtydligande av metodkapitlet och vad det betyder i praktiken för arbetet med empirin. Centralt är att besvara de fyra frontetiska planeringsfrågorna: (1) Vart är vi på väg? (2) Vem tjänar och vem förlorar, och genom vilka maktmekanismer? (3) Är utvecklingen önskvärd? Vilka är maktrelationerna mellan de som ställer frågorna? (4) Vad, om något, ska vi göra åt det? Nedanför kommer tillvägagångssättet för att besvara de fyra frontetiska planeringsfrågorna att redovisas.

Brytpunkter

Materialet dekonstruerades först enligt Nietzsches och Foucaults idé om utvärdering av mänskligt handlande. Det innebar att händelser och handlande särskiljdes från intentioner, mål och syfte. Målet var att förstå vad som händer i praxis och inte vad som sägs eller skrivs. Genom dekonstrueringen kunde händelser, handlande och event placeras i en horisont av meningar. Horisonten av meningar utgjorde sedan kontexten, som en referenspunkt och en enhet. Därefter undersöktes *brytpunkter*, vilket i detta fall avsåg förändringar och avbrott i diskurser, händelser, handlade och event. Genom att göra detta var målet att utforska vad Nietzsche kallar *wicklische Historie*.

Spänningspunkter

Under arbetet med empirin uppmärksammades *spänningspunkter*. Enligt Flyvbjerg sägs dessa ha stor undersökningspotential (Flyvbjerg et. al. 2012). Detta är kopplat till Foucaults syn på konflikt som en av de demokratiska grundpelarna, dvs. möjligheten att tycka annorlunda och att gå in i en konflikt.

Maktbegreppet

De fyra frontetiska frågorna var centrala för undersökningen. Foucaults maktbegrepp kunde inte frångöras utan sågs som konstant närvarande. För att maktanalysen skulle vara närvarande under genomgången av empirin och därmed inte endast reduceras till enskild del, var den en återkommande del av empirin. Maktbegreppet utvecklades i relation till brytpunkter, spänningspunkter och aktörer. Det är värt att poängtera att Foucaults maktbegrepp kan ses som både produktivt och möjliggörande, samt restriktivt och begränsande.

I empirin undersöktes även dynamiken mellan aktör och struktur. Detta för att försöka se sambanden snarare än att särskilja begreppen.

Fallstudie

Följande upplägg kommer användas för redogörelsen av empirin. Planeringsprocessen delas upp i fyra delar, en kort bakgrund och tre övergripande delar. Under rubriker används för att beskriva teman. Dessa är ofta brytpunkter, förändringar, beslut och idéer. Teman förhåller sig någorlunda av den kronologiska utvecklingen av planeringsprocessen. Det är värt att betona att det finns en kronologisk tråd genom fallstudieberättelsen eftersom den belyser en process som har utvecklats och förändras allt eftersom. En avsikt har varit att försöka undvika en allt för linjär framställning av empirin. Därav har teman används för att läsaren enklare ska kunna förstå händelseförloppet och den interna relationen mellan händelser och utvecklingen. Det finns även bilagor att tillgå, en om nyckelorganisationer och en tidslinje, med samma syfte.

Introduktion

Malmö är Sveriges tredje största stad med omkring 320 000 invånare. Rosengård är en stadsdel i östra Malmö som byggdes under Miljonprogrammet. Rosengård förknippas ofta med stigmatisering och en negativ mediabild. Stadsdelen beskrivs emellertid felaktigt som en förort, då den är en del av staden och därav en stadsdel.

Det övergripande investeringsprogrammet *Fokus Rosengård*²¹ pågick mellan 2010-2013. Det bestod av ett tiotal delprojekt som riktade sig främst mot Rosengård. Delprojekten var i sin tur medfinansierade av *Delegationen för Hållbara städer*, varav ett fåtal även var medfinansierade av *EUs regionala utvecklingsfond*, som Tillväxtverket ansvarar för.

Ovan: den strukturella organisationen av projekten.

Ett av delprojekten var *Rosengårdsstråket*. Ett gång- och cykelstråk som från början var tänkt att gå mellan Rosengård i öst till Västra Hamnen i väst, men ändrades till att gå från Rosengård via Möllevången till Triangeln. Rosengårdsstråket består i sin tur av flertalet åtgärder längs med stråket, där *Aktivitetsytan* är en av åtgärderna. Aktivitetsytan är anlagd längs med stråket på en gammal parkeringsplats vid Rocent i Rosengård

Ungdomsprojektet var ett eget projekt från början, vars syfte var att engagera och involvera ungdomar i Rosengård i frågor om stadsdelsutveckling. Under projektets gång påbörjades ett samarbete mellan Ungdomsprojektet och Aktivitetsytan. Resultatet blev en aktivitetsyta med fokus på tjejer och unga kvinnors deltagande och plat-

²¹ Det tycks finnas flera benämningar för paraplyprogrammet, däribland: *Rosengård i förvandling* eller *investeringsprogrammet i Rosengård* eller *Hållbar stadsutveckling i Malmö – från öst till väst* eller *Fokus Rosengård*

stagande i det offentliga rummet. Platsen och projektet fick senare namnet *Rosens röda matta*.

Karta över Malmö som visar hur Rosengårdsstråket löper och var Rosens röda matta ligger.

I delprojekten varierade samverkansformerna mellan brukare, föreningar och förvaltningar. Det har möjliggjort för nya konstellationer och gränsöverskridande samarbeten. Den strukturella organisationen bakom projekten kan därmed anses vara dy-

namisk och förändringar under projektets gång styrker det. Organisationen kan i grova drag beskrivas som att Gatukontoret projektledde Rosengårdsstråket och därigenom Aktivitetsytan. Stadsbyggnadskontoret var med i planeringsfrågor. Miljöförvaltningen ansvarade för hela investeringsprogrammet i Rosengård, och satt även med i Gatukontorets styrgrupp för Rosengårdsstråket. Ungdomsprojektet leddes av processledaren från Miljöförvaltningen i samarbete med andra förvaltningar och föreningen.

Samarbetet ledde fram till vad som blev en aktivitetsyta med namnet Rosens röda matta. En representant från Gatukontoret kallade platsen för ”en öppen fritidsgård”. Platsen har uppmärksammats nationellt så väl som internationellt. Boverket har uppmanat till liknande projekt genom att bevilja bidrag för satsningar med fokus på jämställdhet. Under 2015 beviljades 13 projekt ekonomiskt stöd från Boverket, där samverkansprojekt prioriteras.²² Malmö stad arrangerar för tillfälligt tre liknande projekt med fokus på jämställdhet i det offentliga rummet.

²² <http://www.boverket.se/sv/om-boverket/publicerat-av-boverket/nyheter/tretton-projekt-far-bidrag-till-jamstallda-offentliga-miljoer/>

Bilder på Rosens röda matta.

Projekten påbörjades

Det första perioden utgjorde båda projektens intensivaste period. De viktigaste idéerna arbetades fram och avgörande beslut togs. Det är därmed helt naturligt att de främsta brytpunkterna går att finna här. För empirin innebär det att den första perioden kommer att ta större plats än de övriga perioderna.

Ungdomsprojektet

Både Ungdomsprojektet och Aktivitetsytan påbörjades under våren 2010. Uppstartningsfasen av projekten präglades av planering, diskussioner och förberedelser. Representanter från stadsförvaltningen Rosengård, ungdomskommunikatör från stadsdelen och åtgärdssamordnare samt Förebyggande- och fritidsverksamhet diskuterade olika konstellationer för samarbetet. Målet var att tänka nytt och att samarbeta över olika förvaltningar.

Ungdomsprojektet som i detta skede ännu inte var sammanslaget med Aktivitetsytan, var planerat i två faser. Den första var förberedande under 2010 och den andra var genomförande under 2011. Projekttiden kom senare att förlängas till 2012. Den tänkta projekttiden på två år ger oss en förståelse för Ungdomsprojektets omfattning, som ett kort och välavgränsat projekt.

I en intervju ur antologin *Strategier för att hela en delad stad* beskriver projektledaren för Fokus Rosengård att målet med Ungdomsprojektet var att både utveckla nya samverkansformer och att se processledningen som en kompetens i sig (Johansson & Parker 2014, s. 81-2). För att skapa utrymme för att genomföra idéer som utvecklades i olika dialogprocesser och även andra idéer under projekts gång ansökte de om ”fria pengar”, vilket enligt processledaren var svårt att förena med Tillväxtverkets regelverk. De lyckades dock få igenom ansökan genom att göra ungdomar som målgrupp. Projektledaren förklarade motiven bakom den valda målgruppen som att ”Rosengård är en stadsdel med många unga, vilket gjorde att det kändes naturligt att rikta sig till unga.” (Johansson & Parker 2014, s. 82).

Det ovanstående stycket ger en indikation om de strukturella förutsättningarna för att söka bidrag. Förutsättningarna kan förstås som att Malmö stad måste var tvungna

att ta hänsyn och anpassa sin ansökan för att passa EUs regionala tillväxtfond²³.

Aktivitetsytan

I den andra lägesrapporten diskuterades frågor om mandat och inflytande för medborgardialogen i Rosengårdsstråket: ”Vilken nivå av delaktighet är möjlig inom åtgärdens ramar? Under vilka olika faser av åtgärder kommer dialog och delaktighet ske?” (Malmö stad 2010b, s. 3). Eftersom det redan var bestämt att göra en aktivitetsyta för ungdomar så kan vi tolka deltagandet som att ungdomarnas deltagande handlade om att bestämma innehållet av aktivitetsplatsen och eventuellt var den ska vara. Landskapsarkitekten på Gatukontoret som var ansvarig för gestaltning och upphandling för Aktivitetsytan beskrev inflytandet enligt följande:

”Form är jättesvårt att få in när man har med allmänheten, för att man har helt andra referenser. Saker som kan verka enkla är i själva verket rätt krångliga. Dessutom har kommunen sina hållbarhetskrav, att vi ska kunna ta hand om det byggda även i förlängningen. Så delaktigheten i från tjejerna har främst handlat om *inriktningen* på ytan.” (kursivering tillag, Vilhelmson 2013, s. 44).

Ovanstående stycke innebär att medborgardialogen inte avsåg att diskutera huruvida en aktivitetsyta för ungdomar skulle byggas överhuvudtaget. Kanske hade ungdomarna hellre velat se något annat. I makttermer kan detta förklaras som att Gatukontoret möjliggör till inflytande och därigenom makt inom projektets ramar.

Från ett strukturellt perspektiv är en viss precisering i ansökan om medfinansiering önskvärd. Medfinansieringen är också en maktfaktor i kedjan och ett intresse som inte ska räknas bort. Maktkedjan från medfinansiering, Malmö stad/Gatukontoret och ungdomarna är både möjliggörande och begränsande. Den är möjliggörande för ungdomar eftersom projektet kan göras och den är begränsande för ungdomar eftersom de får mer eller mindre acceptera ramarna som bestämmer vad de kan göra.

Referensgruppen för Ungdomsprojektet

En viktig aktör i planeringsprocessen var processledaren som påbörjade sin anställning den 1 september 2010. Processledaren anställdes genom Miljöförvaltningen. Arbetet inleddes med en research-period med förberedande av medborgardialoger.

²³ Malmö stad beviljades från EUs regionala utvecklingsfond 17 125 000 kr för Ungdomsprojektet och 15 900 000 kr för Rosengårdsstråket, vilket Aktivitetsytan är en del av. Från Delegationen för Hållbara Städer fick de omkring 13 000 000 kr (Malmö stad 2009a).

Speciellt fokus lades på att lära känna organisationer, nyckelaktörer och föreningar i området.

För Ungdomsprojektet fortsatte samarbetet över förvaltningarna. Som ett resultat av samarbetet bildades en *Referensgrupp för Ungdomsprojektet*. I referensgruppen fanns representanter från Miljöförvaltningen, Gatukontoret, Rosengårds stadsdelsförvaltnings förebyggande- och fritidsverksamhet och företrädare för föreningslivet i Rosengård. Syftet var att finna möjliga ingångar till samarbeten och även att försöka konkretisera projekten (Malmö stad 2010c, s.3). Referensgruppen kom att bli en inflytelserik grupp i planeringsprocessen.

Referensgruppens hade sitt första möte den 3 november. Under mötet diskuterade de kring potentiella målgrupper för Ungdomsprojektet. Det framkom att en målgrupp var önskvärd, men inte varför en målgrupp var önskvärd. Några potentiella områden och målgrupper som nämndes var: ”killar i gränslandet, idrott & idrottsföreningar, tjejer, jobbmöjligheter och mötesplatser” (Malmö stad 2010d).

Några av de viktigaste idéerna om projektets inriktning går att finna i nästa möte för referensgruppen, den 13 december. Flera av idéerna kom senare att förverkligas. Mötet kan därmed ses som en viktig brytpunkt för planeringsprocessen. Tre personer från Miljöförvaltningen – processledaren, projektledaren och chefen för avdelningen för konsumtion och livsstil, kom med förslaget att Ungdomsprojektet skulle ha unga kvinnor som målgrupp. Bakgrunden för beslutet beskrivs i punktform:

- "Det finns få aktiviteter och verksamheter för tjejer
- få tjejer på ungdomsgårdarna och fritidsgårdarna
- tjejers mötesplatser ligger ofta utanför Rosengård
- färre tjejer än killar i idrottsföreningar" (Malmö stad 2010e)

Vidare föreslogs att en tjejgrupp skulle delta aktivt i design och utformandet av nya mötesplatser så att deras ”intressen och idéer tillgodoses och manifesteras i en plats.” (Malmö stad 2010e). Tanken var att ”grupprocess” skulle stärka både individen och tjejerna tillsammans. Resultaten planerades bli en fysisk mötesplats, nya kunskaper och erfarenheter samt tillfälliga arrangemang och aktiviteter.

Under mötet framkom det att Gatukontoret hade fått i uppdrag att fokusera på tjejer i form av attraktiva mötesplatser. Attraktiva mötesplatser avser i det här fallet tidigare satsningar på Stapelbäddsparken, en skejtpark i Västra Hamnen och Puckelbollplan, en pucklig fotbollsplan i Holma. Aktivitetsytan längs med Rosengårdsstråket föreslogs bli en liknande plats ”men utgå från tjejernas agendor.” (Malmö stad 2010e).

Sedan diskuteras hur stor grupp som skulle kunna engageras: "Bör vi jobba med en kärngrupp som vi kan gå på djupet med, eller rikta oss brett men mera ytligt? Kan vi bygga en tjejgrupp som är riktigt starka och som får en "lugnande" effekt i området?" (Malmö stad 2010e). De diskuterade om de skulle kunna ha inspirationsföreläsningar för en större grupp och att arbeta mer intensivt med en kärntrupp. Samtidigt betonades att tjejer är en komplex grupp och att den inte ska ses som en homogen grupp och hur de skulle kunna locka olika typer av tjejer till att engagera sig. Vidare diskuterades risken med att göra en exklusiv insats åt en liten grupp. För att motverka satsningen på endast en liten grupp föreslogs arrangemangen ha en bredare målgrupp.

Sedan diskuteras möjligheterna för deltagarna att bilda en förening som skulle kunna leva vidare efter deltagandet (Malmö stad 2010e). I diskussionerna betonades även vikten av långsiktighet och förvaltningen av platsen.

Frågan väcktes även om möjligheterna för deltagarna att få arvode för sin insats. Arvordet föreslogs kunna vara i olika former så som en avslutningsresa, omdömen, intyg eller i form av sommarjobb. Det sistnämnda utvecklades sedan i nästkommande möte genom att koppla det till *Ung i sommar* (Malmö stad 2011e).

Det diskuteras även vilka föreningar som kunde vara aktuella att samarbeta med. Föreningarna var kartlagda enligt begäran från föregående möte (Malmö stad 2010d). Det diskuterades även hur projekten skulle kunna förankras i andra förvaltningar.

På nästa möte den 24 januari 2011 betonades återigen vikten av att involvera lokala föreningar som teamledare och att därigenom även förankra det i stadsdelen. Förankringen ansågs utgöra "nycklarna för att projektet skall bli lyckat." (Malmö stad 2011e). Under mötet diskuterades möjligheten för en förening att ansvara för förvaltningsfrågan och rekryteringen av tjejer till projektet (Malmö stad 2011e). Vilka riktlinjer som skulle användas vid rekrytering diskuteras också. Miljöförvaltningen hade mellan de två mötena försökt sänka åldersgruppen till 13 år men det var inte möjligt, därav gällde fortfarande åldersgruppen 16-25. Varför de ville sänka åldersgruppen framgick ej. Ambitionen som presenteras var att deltagarna skulle variera i ålder, geografiska områden och intresseområden. Under mötet diskuterades även möjligheterna att jobba med olika grupper i olika faser av planeringsprocessen (Malmö stad 2011e).

Referensgruppens makt manifesterades i hur de hade mandatet att välja unga kvinnor i åldrarna 16-25 som målgrupp för planeringsprocessen och att de därigenom kunde utesluta unga män från att vara delaktiga i planeringsprocessen. De hade även politisk backning för att genomföra sina idéer. Makten var därmed möjliggörande för unga kvinnor. Resonemangen bakom beslutet var förnuftiga med argumentation för

att unga kvinnor är en grupp som ofta blir åsidosatta när det kommer till det offentliga rummet och att de populära spontanidrottsplatserna mestadels domineras av pojkar och unga män.

Vidare utövade de även en form av makt genom att de i sin tur valde en liten kärngrupp och att de därigenom återigen utövar ett inkluderande och exkluderande urval. Vem var det som fick vara med i kärngruppen? Vem fick inte vara med? Var tanken att den här grupps skulle representera unga kvinnor i Rosengård, eller var tanken att de skulle representera sig själva? Frågorna är viktiga frågor i en maktanalys.

Samarbetet mellan Ungdomsprojektet och Aktivitetsytan

I den första lägesrapporten beskrivs ett av delmålen för Rosengårdsstråket att göra en aktivitetsyta för ungdomar längs med stråket (Malmö stad 2010a). Från första ansökan till Delegationen för hållbara städer (Malmö stad 2009b) förekommer inte Aktivitetsytan för ungdomar. Någon gång mellan 2009 och 2010 introducerades därmed Aktivitetsytan för ungdomar som ett delmål i Rosengårdsstråket. Från början var Aktivitetsytan tänkt som en form av spontanidrottsplats med fokus på bollsporter, något som ändrades när målgruppen för projektet ändrades.

För att enklare förstå vad som hände hösten 2010 kommer nu en kort sammanfattning. Några viktiga beslut och riktningförändringar fattades. Besluten och riktningförändringarna utgör i sin tur viktiga brytpunkter för planeringsprocessen bakom det som ska komma att bli Rosens röda matta. Det första beslutet var att göra unga kvinnor till målgrupp för Ungdomsprojektet. Det andra var att Ungdomsprojektet och Aktivitetsytan skulle samarbeta. Det tredje var valet av platsen för Aktivitetsytan, som bestämdes till en parkeringsplats vid Rocent i Rosengård.

Målgruppen för Ungdomsprojektet formulerades enligt följande: ”tjejer med fokus på empowerment, delaktighet och kompetensutveckling” (Malmö stad 2010c, s. 3). Vidare beskrevs målgruppen och sammanslagningen av Aktivitetsytan och Ungdomsprojektet enligt följande:

”För ungdomar har beslut fattats att fokusera på äldre tjejer och koppla arbetet till åtgärder längs Rosengårdsstråket. Anledningen är att detta är en grupp som ofta blir åsidosatt när det gäller mötesplatser och aktiviteter i utomhusmiljö, inte minst i stadsdelar som Rosengård där mycket fokus är på yngre killar som riskerar att hamna i dåligt sällskap.” (Malmö stad 2010c, s.5)

I antologin *Strategier för att hela en delad stad* intervjuades både processledaren och projektledaren. Processledaren gav sin syn på sammankopplingen av Aktivitetsytan

och Ungdomsprojektet, samt valet av unga kvinnor som målgrupp:

”Men när vi började med Ungdomsprojektet visste vi inte att slutmålet skulle vara en aktivitetsyta. Detta var något som växte fram efterhand i de olika dialogerna som vi genomförde bland annat genom workshops med ungdomar, framför allt gruppen med unga kvinnor från området. Eftersom det fanns något friare medel kopplade till Ungdomsprojektet kunde vi faktiskt ha en ganska öppen process där vi samtidigt kunde ta ansvar för att det var möjligt att förverkliga åtminstone en del av de idéer som kom fram.” (Johansson & Parker 2014, s. 82)

Projektledaren utvecklade bakgrunden för besluten:

”I början på projektet tittade vi på hur platser i Rosengård användes. Då insåg vi att det redan fanns en mängd platser för idrott, till exempel spontanidrottsplatserna. Vi insåg också att de i första hand användes av killar. Då började vi fundera över om man kunde skapa platser som inte bara dominerades av unga män.” (Johansson & Parker 2014, s. 82)

Processledaren betonade att projektet har ändrats allteftersom:

”Men tanken att vi skulle arbeta med jämställdhet kom innan vi bestämde att vi skulle bygga en aktivitetsyta för unga kvinnor. Vi hade i och för sig bestämt att vi skulle bygga någon form av aktivitetsyta eller mötesplats längs med Rosengårdsstråket men vi hade inte planerat från början att den också skulle användas som ett sätt att skapa jämställda offentliga mötesplatser. Så under projektets gång så växte olika delar ihop och stärkte varandra. Detta är ett exempel på hur en fysisk investering kan användas för att skapa sociala processer.” (Johansson & Parker 2014, s. 82)

Från ovanstående citat framkommer det att målgruppen som avses är unga kvinnor ur ett jämställdhetsperspektiv. Genom att analysera valet av målgrupp utifrån maktbegreppet är det tänkt att en grupp med unga kvinnor kommer ska väljas ut för att stärkas i förhoppning om att de sedan ska kunna agera som förebilder och inspirera andra tjejer att utvecklas, vilket i sin tur är tänkt att leda till att unga kvinnor tar mer plats i det offentliga rummet.

Samarbetet mellan Ungdomsprojektet och Aktivitetsytan utgör en av de främsta

brytpunkterna för båda projekten och planeringsprocessen i stort. Projekten kan däremot inte helt kopplas samman, då de fortfarande driver frågor utanför samarbetet.

Grejer för tjejer

Under våren 2011 utvecklades en ny projektplan som skulle vara anpassad till ett mer dynamiskt arbetssätt. Den nya projektplanen skulle kunna ta till vara på "spin-off" effekter, så som idéer och initiativ som utvecklades under processens gång. En allt för stram tidsplan tycktes utesluta sådana möjligheter (Malmö stad 2011a, s. 3).

Under våren initierades *Grejer för tjejer* som en del av Ungdomsprojektet. Det var ett nätverk bestående av verksamheter och nyckelaktörer som arbetade med unga kvinnor i åldrarna 16-25. Syftet med nätverket var att samverka kring det gemensamma målet att aktivera och involvera unga kvinnor i stadsdelens utveckling (Malmö stad 2011a, s. 3). Grejer för tjejer beskrivs senare som: "ett forum för verksamheter och organisationer som arbetar med och för tjejer i Rosengård" och att det var "en viktig arena för samverkan mellan Malmö stad, föreningar och organisationer kring utvecklingsfrågor och ömsesidigt utbyte av viktig information kring arbete med tjejer." (Malmö stad 2011c, s. 3).

Sedan början av projektet har två nätverk och plattformar skapats: Grejer för tjejer och referensgruppen för Ungdomsprojektet. Båda nätverken beskrivs som viktiga för både Ungdomsprojektet och Aktivitetsytan. I båda nätverken fanns representanter från Malmö stad, näringslivet, ideella föreningar och lokala aktörer och brukare. Nätverken var en blandning av aktörer och strukturer. Det kan beskrivas som en mellangrund mellan aktör och struktur som möjliggör och begränsar ur ett maktperspektiv. Nätverken var inte självgående utan styrdes och upprätthölls av Malmö stad. Det utesluter dock inte att representanterna drev sina egna frågor.

Breddad målgrupp för Aktivitetsytan?

Under våren 2011 påbörjades arbetet med att gestalta och planera Aktivitetsytan på parkeringsplats vid Rocent (Malmö stad 2011a, s. 4). Gestaltningen byggde på de dialogprocesser som förts under tiden med föreningarna: Ungdomsrådet/Ungdomar/tjejer, Föreningsnätverket Rosengård (Drömmarnas hus, RGRA), Pensionärsrådet/Vård-omsorgsgruppen, Malmös Kommunala Bostadsbolag och nätverket Grejer för tjejer. Dialogerna fokuserade på: "dessa gruppers önskemål, behov och intressen av platsernas funktion, samt genom inspirationsbilder tillsammans visionera om platsernas karaktär och gestaltning." (Malmö stad 2011a, s. 5).

Från ovanstående stycke om Aktivitetsytan och dialogprocessen framgår det inte att tjejer är målgruppen. Pensionärsrådet/Vård-omsorgsgruppen, Föreningsnätverket

och Malmös Kommunala Bostadsbolag representerar inte ungdomar eller unga kvinnor i direkt bemärkelse. Möjligen är det bara själva processen som unga kvinnor är målgrupp för och inte själva platsen, vilket skulle innebära en breddad målgrupp. En ändrad målgrupp kan stärkas med följande utdrag ur den fjärde lägesrapporten:

”Platsens förutsättningar ger stora möjligheter att utveckla en mycket karaktärsfull och identitetsskapande plats. Dessa förutsättningar (stora höjdskillnader, närhet till bro, närhet till trafik, närhet till bostäder) ger också större kostnader, både i form av projekteringskostnader men också i form av fördyrad entreprenad. *Platsens ses i detta skede som en möjlig plats för alla, från barn till gamla dock ligger fokus fortfarande på ungdomar och deras aktiviteter.* Platsen blir också en testbed för innovativa lösningar, både i form av teknik men också i användandet av det offentliga rummet.” (Kursiv stil tillagd, Malmö stad 2011a, s. 7)

En breddad målgrupp för platsen behöver inte betyda att unga kvinnor inte kan stärkas, eftersom de fortfarande kan ta del av processen. Möjligen kan platsens innehåll förändras av deltagandet av andra nätverk och organisationer. Det är inte platsen i sig, eller den fysiska utformningen, som avgörande för huruvida unga kvinnor kommer stärkas. Utan det är platsen i förhållande till processen som är avgörande ur ett maktperspektiv.

Ung i sommar 2011

Under sommaren 2011 anställdes tretton tjejer av Malmö stad under en månadslång praktiktjänst. Anställningen skedde i samarbete med utbildningsförvaltningens sommarpraktikenhet. Ansökan till Ung i sommar 2011 var öppen och gjordes via Malmö stads hemsida. Samordnaren på Rosengårds Stadsdelsförvaltningen beskrev hur urvalsprocessen gick till:

”Tjejerna hade valts ut av olika skäl, utav Tjejer i Förening och Bricks. Några tjejer var aktiva där, medan andra ansågs kunna växa väldigt mycket av att vara med i ett sådant här projekt.” (Vilhelmson 2013, s. 42).

Det ovanstående citatet kan förstås som ett försök att hitta drivna aktörer med utvecklingspotential. Att det handlade om att hitta drivna aktörer kan belysas genom en anställning av en praktikant i ett annat sammanhang. I ett möte med referensgruppen beskrevs personen, som precis hade slutat gymnasiet, lämplig att anställa eftersom

hen hade erfarenhet av att delta i workshops och att hen hade vuxit med sitt ansvar (Malmö stad 2011f). Förutom att anställningen av praktikanten visar en form av strategi, dvs. att leta efter drivna ungdomar, så redogör det även för referensgruppens makt genom deras mandat att välja vem och vilka som ska vara delaktiga i processen.

Deltagarnas uppgifter i Ung i sommar var att arbeta med gestaltningen av Aktivitetsytan och planera och genomföra ett arrangemang kopplat till Aktivitetsytan. Uppgifterna var planerade så att tjejerna skulle få praktiskt erfarenhet av projektarbete, evenemang och marknadsföring för det pågående utvecklingsprojektet. Det var också tänkt att anställningen skulle leda till nya idéer och feedback för de fortsatta dialogprocesserna och i utvecklingen av platser och dess fysiska innehåll. Motiven bakom Ung i sommar 2011 beskrevs som att: ”arbetet med ungdomar fortsätter att fokusera på äldre tjejer för att underlätta att de tar plats i den offentliga miljön.” (Malmö stad 2011a, s. 8). Tjejernas arbetsuppgifter beskrevs av en samordnaren på Rosengårds stadsdelsförvaltning:

”Vi jobbade med dem i fyra veckor, där de fick lära sig allt från hur Malmö stad fungerar, vad det finns för möjligheter att påverka i staden som ung, till att vi gick in mer konkret på att det här är Aktivitetsytan, här är Rosengårdsstråket – och att så här jobbar man inom stadsdelen och staden om stadsutvecklingsfrågor.” (Vilhelmson 2013, s. 40).

Praktiken var tänkt att möjliggöra inflytande för deltagarna genom att de skulle få lära sig mer om hur det stadsutvecklingsfrågor fungerade. Deltagarna skulle därigenom kunna få utveckla verktyg för att påverka och att därigenom kunna utöva makt.

Ur ett strukturellt perspektiv bör den kommunala strukturen belysas, eftersom den möjliggör för praktikplatsen. Det handlade därmed om en form av hybrid av aktör och struktur för att unga kvinnor skulle få ett ökat inflytande.

Testarrangemangen

Den 20 maj 2011 hölls det första testarrangemanget på Aktivitetsytan. Det anordnades av Föreningsnätverket i Rosengård och fick namnet *Vårdag*. Arrangemanget innehöll scenshow, musik, dans och en marknad. En av idéerna bakom eventet var att testa användningen av Aktivitetsytan (Malmö stad 2011b, s.4).

Det andra testarrangemanget på Aktivitetsytan genomfördes den 12 juli 2011. Det anordnades av tjejerna i Ung i sommar 2011 och assisterades av *Tjejer i förening* och *Bricks*. Arrangemanget döptes till ”Show us what you got” och det lockade omkring 300 besökare i olika åldrar (Malmö stad 2011c, s. 3). Samordnaren på Rosengårds

Stadsdelsförvaltning beskrev deltagandet i Ung i sommar som:

”De fick vara väldigt fria i om vad det var för någonting som de kunde göra. Men då med allting i bagaget om hur man kan påverka, om olika sätt att uttrycka sig. Vi hade haft workshops i graffiti, i offentlig konst. Ja, i hur man gör sin röst hörd.” (Vilhelmson 2013, s. 41).

Förberedelserna gick till så att tjejerna i Ung i sommar arbetade fram fem förslag på arrangemang som sedan presenterades för bl.a. Rosengårds stadsdelschef och chefen för Citygross som gav feedback på idéerna. Tjejerna valde sedan att gå vidare med idéer som kretsade kring dans, kultur och gemenskap. Arrangemanget innehöll bl.a. basketturnering, dansuppvisning, musik, graffitiworkshop, hennaworkshop och caféservering. Arrangemanget riktade sig till alla. Samordnaren på Rosengårds Stadsdelsförvaltning ger sin syn av målgruppen:

”Tjejerna ville att så många som möjligt skulle få en anledning till att komma till arrangemangsdagen. Att det skulle passa en stor målgrupp och inte utesluta någon. Dagen skulle handla om gemenskap och spegla att det skulle bli en yta för alla. Det var ett spännande val av synsätt, för de hade lika gärna kunnat säga Nu är det tjejer som är fokus, så nu är det bara tjejer som är tillåtna. Så hade det kunnat bli.” (Vilhelmson 2013, s. 41).

En av deltagarna i Ung i sommar 2011 beskrev en liknande syn gällande målgruppen:

”En av våra första tankar var just att vi ville göra något som var öppet för så många som möjligt, att så många som möjligt kände sig välkomna. Det är inte roligt om det bara är en målgrupp som finns på plats, om det bara är tjejer eller bara barn. Om man blandar upp mångfalden, så att det är olika åldrar, så blir det mycket trevligare. Det saknar man på många mötesplatser och lekplatser, eller vilka platser som helst i Malmö.” (Vilhelmson, 2013, s. 51).

Arrangemanget blev likt det första arrangemanget en möjlighet att testa Aktivitetsytan och att uppmärksamma vad som höll på att hända på platsen.

Eventet kan utifrån ett maktperspektiv analyseras som en speciell typ av inflytande och bestämmande. Deltagarna gavs en budget att hushålla över och fick mandat att bestämma och vara med i både arrangemang och genomförande. Inflytandet och bestämmandet kan ses som mycket stärkande för deltagarna. Det är dock oklart hur

stor makt de utövade under själva processen.

Engagerad i Malmö

Efter Ung i sommar 2011 startades tjejrådet *Engagerad i Malmö* (EiM). Det är oklart exakt hur relationen var mellan Engagerad i Malmö och Ungdomsprojektet. Det är däremot klart att det fanns ett ömsesidigt samarbete där Malmö stad assisterade och möjliggjorde för medlemmarna i EiM, samtidigt som EiM agerar referensgrupp för unga kvinnor i Rosengård åt Malmö stad.

Tjejrådet bestod av ca 8 tjejer, varav några var delaktiga i Ung i sommar. Syftet var att engagera tjejer och unga kvinnor i frågor om stadsdelsutveckling. Gruppen handledes av Tjejer i Förening (Malmö stad 2011b, s. 3). Insatserna var ideella, dvs. utan arvode.

Till en början var Referensgruppen för Ungdomsprojektet delaktiga i utformningen av EiM. Delaktigheten utgjordes av diskussioner om hur EiM skulle leva vidare. Referensgruppen ansåg det vara viktigt att klargöra syftet och att "nische" gruppen (Malmö stad 2011g). Referensgruppen diskuterade även möjligheterna att göra gruppen exklusiv: "om man är medlem i EiM får man vara med och påverka och även vara med och utföra saker i området" (Malmö stad 2011g). Referensgruppen föreslog att EiM skulle kunna fungera som mentorer och ambassadörer, därigenom skulle de kunna vara förebilder för lokala ungdomar.

Under mötet betonades även att Ungdomsprojektet var mer än endast EiM och att det fanns en risk med att bara fokusera på EiM. Det här kan tolkas som att Ungdomsprojektet hittills hade fokuserat mestadels på EiM. Att Ungdomsprojektet hade handlat mestadels om EiM kan förklaras med de arrangemang som gruppen deltar i. Några av arrangemangen var bl.a. en workshop under Malmöfestivalen och en för Miljöförvaltningen. De förberedde och genomförde även en Tjejmässa och en julmarknad som ytterligare testarrangemang på Aktivitetsytan. Andra aktiviteter som genomfördes under hösten och vintern var: möte med politiker, studiebesök i Göteborg, trygghetsvandring, informationsmöte om UngBo 12 (ungdomstävling), möte med *Watch It!*, vernissage av Rosengårdsstråket, tackmiddag för de som arbetade på Tjejmässan, Julmarknad i Rosengård och Inlämning av bidrag till deltävlingen för Rosengård i UngBo 12 (Malmö stad 2011d, s. 3-4). Av de nämnda arrangemangen är några kopplade till Aktivitetsytan men inte alla.

I en av lägesrapporterna beskriver Malmö stad flera positiva effekter av EiM. Däribland att tjejers användning av mötesplatser ökade och att allt fler tjejer kände sig bekväma och trygga på mötesplatserna (Malmö stad 2011d, s. 3). Vidare i lägesrapporten beskrivs även andra positiva effekter som handlar om synergien mellan dialog-

processer och fysiska upprustningar. De positiva effekterna ledde i sin tur till ett ökat engagemang från tjejer i frågor om stadsdelsutveckling vilket i sin tur har ledde till bildandet av nya nätverk och utveckling av befintliga nätverk (Malmö stad 2011b, s. 6). Processledaren på Miljöförvaltningen berättade om kommunens förhoppning med delaktighetsarbetet:

"Jag såg ju framför mig, och hade hoppats på att det här skulle hända, att dom skulle kunna bli sociala motorer för social förändring. Det behöver nödvändigtvis inte vara knutet till en plats, utan det som kommunen ville göra var en typ av empowerment av dem som individer och som grupp. Men det kan komma att handla om att starta upp tjejverksamhet för yngre eller vad det nu är de skulle vilja göra. Jag ser ju de sociala vinningarna som minst lika viktiga. Att det är ett resultat som tillhör projektet och som kanske inte hade skett annars." (Vilhelmsen 2013, s. 55).

Ur en maktanalys utgör EiM en förhållandevis liten grupp som stärks genom engagemang, upplevelser och erfarenheter. Stärkandet av EiM kan förstås som en förskjutning av möjliggörande makt för deltagarna i EiM. Det engelska begreppet empowerment är användbart för att beskriva den positiva maktförändringen. Enligt Malmö stad stärks tjejernas lokala status, vilket ger positiva effekter då tjejerna agerar som förebilder för andra tjejer.

Från ett aktör- och strukturperspektiv kan EiM beskrivas som en mix av drivna aktörer tillsammans med en möjliggörande organisation. Malmö stad och referensgruppen assisterade EiM med syftet att höja och stärka gruppens situation och status. Genom att stärka EiMs situation hoppas referensgruppen att det skulle generera positiva effekter, som ringar på vattnet, så att andra tjejer och unga kvinnor i Rosengård skulle inspireras till att engagera sig i frågor om stadsdelsutveckling. En av förutsättningarna för att uppnå den här kedjan av positiva effekter verkade vara att det var ett begränsat antal medlemmar i EiM. Färre medlemmar gjorde gruppen mer flexibel, vilket ledde till att de kunde nå "djupare" snarare än "bredare", vilket hade varit fallet med en större grupp.

Att göra en liten grupp kan ses som både en potential och en risk. Risken är att gruppen blir en form av elitistisk satsning, där ett fåtal individer inkluderas och andra exkluderas. Frågan är då vilka som får vara del av en sådan grupp och vilka som inte får det? Maktmekanismerna som avgör vem som deltar och inte deltar är i det här fallet Malmö stad och referensgruppen, eftersom de har mandat att bestämma vilka som ska vara delaktiga.

Maktanalysen handlar därmed både om EiM som en möjliggörande struktur för unga kvinnor och EiM som en exklusiv grupp som inte alla får vara del av. Maktstrukturerna var både möjliggörande och begränsande.

Mellanperioden

Intensiteten för Ungdomsprojektet och Aktivitetsytan avtog under 2012. Arbetet med Aktivitetsytan uppmärksammades internationellt under perioden när det nominerades till Eurocities Awards 2012.

Ung i sommar, igen

Ungdomsprojektet och Ung i sommar 2011 sågs internt som ett lyckat projekt och Ungdomsprojektet föreslogs därför leva vidare genom att bli en del av Rosengårds stadsdelsförvaltnings ordinarie verksamhet. En projektledare anställdes för att jobba vidare med Ungdomsprojektet (Malmö stad 2012a, s. 12).

Ung i sommar 2012 såg som en "spin-off" effekt som den nya projektplanen skulle kunna möjliggöra. Sommarpraktiken skalades upp till att involvera 74 ungdomar och att jobba med flera frågor, varav ett par åtgärder kopplat till genomförandet av testarrangemang på Aktivitetsytan och ett arrangemang i Folkets Park (Malmö stad 2012a, s. 6).

Ung i sommar kan ses som en strukturell organisation som Malmö stad kan erbjuda för ungdomar, vilket blir aktörer i strukturen. Det är ett sätt att involvera ungdomar i stadsdelsutveckling och arrangemang kopplat till aktivitetsytan.

Under perioden fortsatte EiM agera referensgrupp för andra pågående stadsdelsutvecklingsprojekt. Några av de event som EiM deltog i och arrangerade var: utomhusbio, återträff med Ung i sommar 2011, studiebesök i Göteborg, möte med Watch It!, nätverksträffar med Grejer för tjejer, stadens sociala samband och ännu ett testarrangemang, den här gången i regi av Sommarscens (Malmö stad 2012a, s. 4).

Kravet på detaljplan

Den mindre intensiva processen höll i sig, delvis som en följd av kravet på detaljplan som försenade genomförandet av Aktivitetsytan. En ny detaljplan behövdes då markanvändningen behövde ändras från parkeringsplats till Aktivitetsyta. Det här förlängde genomförandet av Aktivitetsytan. Detaljplanen vann laga kraft den 6 juli. Noterbart var att inga invändningar yttrades under samrådet. Byggarbetet påbörjades i

slutet av 2012. En praktikplats under entreprenaden anordnades för en lokal ungdom.

Under perioden blev EiM självgående från Ungdomsprojektet och anställdes som mentorer för yngre tjejer i området av TiF. TiF är en förening som arbetar för tjejers rätt till en meningsfull fritid. Deltagarna i EiM delade på en halvtidstjänst (Malmö stad 2012b, s. 3).

Deltagarna i EiM fortsatte att genomföra aktiviteter. Några exempel var: de arrangerade en utomhusbio i Vänskapsparken, de hjälpte till att anordna en nätverksträff med Grejer för tjejer, de lämnade bidrag till UngBo12 – Bomässa för unga, en av medlemmarna i EiM anställdes av Retoy i Rosengård som jobbar med sociala frågor för barn i samband med lek, och de åkte på en resa till Stockholm där de besökte Riksdagen vilket arrangerades tillsammans med TiF (Malmö stad 2012b, s. 3-4). Två av deltagarna i EiM skrev boken *Eldsjälar i Rosengård* som fick Malmö stads Mångfaldspris 2012.

Namntävlingen

En namntävling om namnet på Aktivitetsytan anordnades av tjejerna i EiM tillsammans med några ungdomar från Ung i sommar 2012. Samordnaren på Stadsdelsförvaltningen beskrev ungdomarnas engagemang enligt följande:

"Ungdomarna fick fria händer i utformningen av tävlingen och valde att genomföra namntävlingar under en fredag kväll och lördag. De formulerade sig och genomförde namntävlingen på ett helt annat sätt än om vi från kommunen hade gjort det." (Vilhelmson 2013, s. 49).

Ungdomarna byggde en stor låda för insamling av namnförslag på Aktivitetsytans plats. De delade ut klubbor och använde även Segways, som Stadsdelsförvaltningen hyrde åt dem, och en musikcykel för att locka folk till platsen. Det kom in omkring 600 förslag, vilket i det här sammanhanget var många förslag. Juryn bestod av boenderepresentanter, kommunala tjänstemän och representanter från det kommunala bostadsbolaget. Juryn föreslog namn som kommunens beslutande nämnd fastslog. Rosens röda matta utsågs till det vinnande förslaget. Förslaget kom lite symboliskt från en tjej i Rosengård som vann en cykel.

Ur ett maktperspektiv kan namntävlingen ses som att ungdomarna erbjöds möjliggörande makt genom att själva bestämma över arrangemanget. Namnfrågan är absolut inte obetydlig, men samtidigt är det en tacksam uppgift att släppa taget om då riskerna inte är särskilt stora. Möjligen kunde juryn bestått av endast ungdomar och/eller unga kvinnor. Möjligen hade inflytandet och bestämmandet kunnat stärkas även

om beslutet i slutändan låg hos politiker. Den här diskussionen belyser en djupare diskussion om makt i medborgardialog. Hur långt tillåts medborgardialogen gå? Diskussionen berör demokratiska aspekter av makt och hur beslut fattas i slutändan. Det synliggör därigenom en inre maktkonflikt inom medborgardialogen, där självbestämmandet hos medborgare kolliderar med beslutsfattande politiker.

Omorganisering i Malmö stad och förvaltningsfrågan

Under 2012 beslutades en omstrukturering i Malmö stad. Tio stadsdelar skulle bli till fem. Omorganiseringen beräknades vara klar under sommaren 2013. Den kom olyckligt för Ungdomsprojektet, som var i fas att överföra projekten till den ordinarie verksamheten. Det fanns en osäkerhet kring överföringen i frågor om mandat och ansvar inom den framtida stadsdelen (Malmö stad 2012b, s. 3).

Malmö stad arrangerade även Ung i sommar 2013, där 40 ungdomar deltog. Totalt sett engagerades omkring 130 ungdomar genom Ung i sommar från 2011-2013.

Hur Aktivitetsytan skulle förvaltas var en fråga som diskuterades från projektets början till slut. Första diskussionerna om förvaltningen hölls under senhösten 2011 och ökade efter sommaren (Malmö stad 2011g). För att lösa förvaltningsfrågan behövdes kanske en ny form av drift. De förvaltningar som ingick i diskussionerna var Miljöförvaltningen, Gatukontoret, Arrangemangsenheten och Skåneidrotten (Malmö stad 2012a, s. 7). Senare diskuterades även ett potentiellt jämställdhetsfokus på förvaltningen genom bidragsansökningar till Stadskontoret, kommunstyrelsen, Smart Communities och Gender and Inclusion (Malmö stad 2012b, s. 7). Landskapsarkitekten på Gatukontoret som var ansvarig för gestaltning och upphandling för Aktivitetsytan redogjorde för sin syn på den framtida organiseringen av platsen:

"Vem ska ha nyckeln? Det har vi inte riktigt kommit fram till än. Och det är både en ekonomisk fråga och en organisationsfråga. Vi vill ju inte att det ska vara att kommunen är den som säger Hej, jag är kommunal tjänsteman anställd för att organisera den här ytan – för då kommer den ju inte användas, inte på det sättet som vi önskar. Så därför har vi försökt finna att man ska kunna ha mindre arrangemang där utan att krångla, utan att be någon om lov. Det [finns] ju många där ute, som exempel de på *Bricks*, som man skulle kunna använda sig av. Men det måste ju vara någon som är förankrad i området på rätt sätt." (Vilhelmson 2013, s. 57).

Invigningen av Rosens Röda Matta

Den 28 september 2013 hölls invigningen av Rosens röda matta. Eventet lockade omkring 1 500 besökare. Det anordnades av EiM som anställdes under sex veckor. EiMs uppgift var att planera, marknadsföra och genomföra invigningen tillsammans med eventproduktionsledaren från arrangemangsenheten på Gaturkontoret (Malmö stad 2013a, s. 3-4).

EiM hade vid det här tillfället blivit en del av Tjejer i Förening. I en utvärdering av arbetet med invigningen lämnade medlemmarna i EiM synpunkter och reflektioner. De var huvudsakligen nöjda med nivån av delaktighet under hela processen och att de hade fått inflytande i nästan alla beslut, med undantag för de beslut som berörde kommunikation och marknadsföring samt val av invigningstalare (Malmö stad 2013b, s. 11). Deltagarna i EiM betonade även att samarbetet och kommunikationen med produktionsledaren hade fungerat bra och att hen hade försökt att göra "EiM delaktiga i alla steg och försökte skapa förutsättningar för att de skulle få inflytande i alla beslutsprocesser." (Malmö stad 2013b, s. 11).

Utifrån den ovanstående utvärdering kan EiM beskrivas som en grupp som var medvetna om inflytande. Utvärderingen visar även på att deltagarna i EiM approprierade makt och ville vara delaktiga i de flesta besluten. EiM utövade ett stort inflytande genom att ansvara över budget och beslutsfattande i arbetet med och genomförandet av invigningen. Om maktanalysen skulle vara ett nollsummespel, vilket det i vissa fall kan vara, kan situationen beskrivas som att Malmö stad släpper på sitt mandat och inflytande till förmån för EiM.

EiMs deltagande i planeringsprocessen av Rosens Röda Matta ses internt som ett positivt exempel på hur ungdomars engagemang kan resultera i faktiskt förändring (Malmö stad 2013a, s. 4). För att uppmärksamma EiMs engagemang än mer arrangerades en design-workshop med tjejer och representanter från Gaturkontoret, Medea, Miljöförvaltningen, Rosengårds stadsdelsförvaltning, Malmö Högskola och SLU Alnarp. I workshopen arbetade deltagarna fram fyra förslag, varav ett valdes för genomförande utifrån kriterierna pris, tid och kvaliteter. Förslaget som valdes var "Dansa Pausa" – ett citat från en populär låt den sommaren, i sittvänliga bokstäver i betong. Förslaget kom därmed att symbolisera ett fysiskt avtryck på platsen som skulle symbolisera EiMs delaktighet. Efter workshopen gavs feedback och återkoppling via Facebook.

En ny tjejgrupp

En ny tjejgrupp startades som kallades för *Tjejgruppen*. Den byggde på samma koncept som hade utvecklats i arbetet med EiM. Tjejgruppen bestod av sju tjejer i åldrarna 17-21 som skulle jobba med förändringen av Tegelhuset (Malmö stad 2013a, s. 3). Tjejgruppen är dock ett sidospår som tas upp för att förstå initiativrikedomen och effekterna av det tidigare arbetet.

Brukargruppen förvaltar Rosens Röda Matta

En så kallad Brukargrupp blev ansvariga för förvaltningen av Rosens röda matta. Gruppen bestod av deltagare från Tjejer i Förening (därigenom EiM), Rörelsens Gatans Röst och Ansikte och Folkets Hus Rosengård. Från Malmö stad deltog Bricks (ungdomsverksamhet), Miljöförvaltningen och Gatukontoret (Malmö stad 2014). Gruppen beviljades 100 000 kr från Region Skånes fond för lokala folkhälsosatsningar (Malmö stad 2013a, s. 7). Ersättningen var dock tillfällig och två år senare fick de inte ersättningen längre.

Brukargruppen var en platt organisation där ingen hade större mandat än någon annan. Alla som ville fick vara delaktiga. De träffades i Tegelhuset som ligger precis i anslutning till Rosens röda matta. De som oftast närvarade var ungdomskommunikatören från Bricks, en representant från Miljöförvaltningen, en representant från Folkets hus, Tjejer i Förening och Grejer för Tjejer. Som hjälp hade de en styrgrupp sammansatt av kommunala tjänstemän och externa aktörer²⁴. Tillsammans försöker de samla upp tankar och tendenser i omnejden.

Brukargruppen hade mandat att arrangera arrangemang och andra event. Under valåret 2014 arrangerade de två större event på Rosens röda matta. Det första kallades Valmässan och var kopplat till EU-valet. Eventet bestod av uppträdande och information om det kommande valet till EU. Det var även möjligt att förtidsrösta. Eventet besöktes av 500-700 personer. Den andra eventet fick namnet Valkarneval och fokuserade på riksdagsvalet. Det var samma innehåll som det föregående eventet samt att det arrangerades politikdebatter. Det här eventet lockade fler deltagare än det förra eventet. Totalt sett genomfördes 35 arrangemang under 2014 (Malmö stad 2014)

Brukargruppen var av en öppen struktur utan förpliktelser. Den tycktes sakna förankring i förvaltningsfrågan och som följd av detta finns det ingen budget.

Tre nya jämställda platser i Malmö (och nutid)

Arbetet med Rosens röda matta blev framgångsrikt och ledde till tre liknande projekt

²⁴ Styrgruppen lades ner efter ett år.

i Malmö. En av deltagarna från Ung i sommar 2011 och EiM, numera i Tjejer i Förening är processledare i projektet som kallades "Jämställda platser i Malmö". Insatserna medfinansieras av Boverket²⁵. Det är i samarbete mellan Miljöförvaltningen, Gatukontoret, MKB Fastigheter och Trianon fastigheter, samt Tjejer i Förening. Av de tre projekten ska en vara i Kroksbäck, en i Lindängen och den tredje platsen ska bestämmas i samarbete med de före detta medlemmarna i EiM. Det framkommer att platserna bestäms innan dialogprocessen påbörjas för att göra det enklare att planera projekten.

Den nya projektledaren på Miljöförvaltningen berättade om arbetet så här i en intervju med Sverigesradio:

"Att få de ungdomarna att delta i planeringsprocessen och visa dem att de har makten att påverka är en av många delar som behövs för att ta itu med utmaningarna i miljonprogrammet. ... De tre nya platserna i Malmö ska utformas med hjälp av föreningar, workshops och sommaranställningar där barn och unga ska vara med och bidra. I projektet har kommunen och Tjejer i Förening tagit med sig flera lärdomar från arbetet med Rosens röda matta. Där var det framförallt unga tjejer som fick komma med tankar och idéer på hur platsen skulle utformas." (Sverigesradio 2015)

Brukargruppsmöte

Den 28 april 2015 närvarade jag på ett möte med brukargruppen. Det hölls i Tegelhuset jämte Rosens röda matta. Närvarade på mötet var representanter från Bricks, Gatukontoret, Miljöförvaltningen, Områdesvärd, Malmös Kommunala Bostadsbolag, Folkets Hus, Tjejer i Förening, Forskare från Malmö Högskola, Student från SLU Alnarp och jag.

Under mötet diskuterades ett framtida event på Rosens röda matta som var kopplat till Skåne innovation week. Tillsammans planerade deltagarna en förmiddag med paneldebatt och andra framföranden. Det som diskuterades var vilka som skulle bjudas in och vad paneldebatten skulle handla om. En paneldiskussion och lite andra events skulle hållas en förmiddag.

Sedan diskuterades även förvaltningsfrågan av Rosens röda matta. Frågorna som lyftas var vem som skulle förvalta platsen? Vem skulle ha mandat? Vem ska man vända sig till om man ville anordna arrangemang? Vem ska man vända sig till om något gick sönder? Behöver platsen någon samordnare eller klarar den sig själv på

²⁵ Boverkets bidrag var på 3 050 000 kr.

egna ben?

Det framkom att det inte längre var Malmös Kommunala Bostadsbolag som ägde platsen utan att Malmö stad äger platsen numera, men att invånarna ofta ringer Malmös Kommunala Bostadsbolag med synpunkter om Rosens röda matta. Sedan diskuterades det att platsen tillhörde alla även om den ägdes av Malmö stad.

Rosens röda matta verkar vara populärt, både för spontanbesök men också för mindre och större arrangemang. Det framkom också att platsen användes av många olika grupper, speciellt på olika tider av dygnet. En framhöll att events och arrangemang var viktiga för att hålla platsen och förvaltningen vid liv. Det tycktes som att Bricks och Tjejer i Förening hade en viktig roll som personer man kunde vända sig till om man var intresserad av att arrangera något på Rosens röda matta. Det framkom dock att inte alla i Rosengård var medvetna om vem man kunde kontakta. Det verkade finnas ett behov av information. Från Gatukontoret var man på gång att sätta upp skyltar med information om lösenord till bluetooth för att spela musik, vem man skulle vända sig till och länkar till hemsida och Facebook-sida. En representant från Tjejer i Förening framhöll att det inte fungerade att använda papper utan istället vara på plats och sprida energi, för att locka till engagemang.

Diskussionen handlade till stor del om hur man skulle hantera förvaltningen. Det framkom att det är ”lätt” att starta projekt men det svåra är att förvalta dem. Rosens röda matta tycktes inte riktigt passa in i de traditionella organisationerna. Från vissa parter verkade det viktigt att någon hade ett specifikt mandat och att platsens förvaltning skulle ingå i en budget. Medan andra menade att det behövdes nya former av samverkan, kanske som en budget som skulle avsättas för Rosens röda matta och som föreningar så som brukargruppen skulle kunna ansöka om årligen.

Det framkom en viss oro att brukargruppen var *för* beroende av deltagarnas frivilliga engagemang. Beroendet av frivilligt engagemang gjorde gruppen sårbar om deltagare skulle behöva dra sig ur eller. Som en lösning föreslogs ett tydliggörande av brukargruppen som organisation och i frågor om mandat. Ett alternativ som diskuterades var att göra brukargruppen en del av en kommunal förvaltning.

Frågan om förvaltningen är ett tydlig exempel på aktör och struktur. Det tycktes som att brukargruppen till stor del styrdes av drivna aktörer som engagerade sig utanför sina vardagliga uppgifter. För att lösa sårbarheten verkade det alltså viktigt att institutionalisera mandatet för platsen för att få in den i system, så att aktörer skulle kunna ersättas. Samtidigt är det inte säkert att en traditionell förvaltning skulle fungera, eftersom det går emot en av platsens styrkor; som lokalt förankrad genom ägandeskap. Om platsen skulle hamna i, låt oss säga, Gatukontorets förvaltning, skulle inte riskera den lokala förankringen och ägandeskapet av Rosens röda matta?

Analys

I det här kapitlet kommer de fyra frontiska planeringsfrågorna att besvaras. Genom att besvara frågorna kommer även syftet besvaras vilket handlar om hur makt utövas i planeringspraxis i ett stadsdelsutvecklingsprojekt med fokus på medborgardialog. Resonemangen underbyggs av empirin i fallstudien.

Vart är vi på väg med planeringen och medborgardialogen i Rosens röda matta?

Rosens röda matta är ett exempel på ett nutida stadsdelsutvecklingsprojekt i ett Miljonprogramsområde med fokus på att involvera ungdomar och främst unga kvinnor. Det består i sin tur av två delprojekt med någorlunda olika agendor; den ena att göra en fysisk insats i form av en aktivitetsyta för ungdomar och den andra att involvera och engagera ungdomar i frågor om stadsdelsutveckling och påverkan.

Tidigt i processen gjordes unga kvinnor till målgrupp. I slutändan kom ändå platsens innehåll och arrangemang att vara öppen för alla. Den enda exkluderingen var därmed under planeringsprocessen där endast unga kvinnor var med i Ung i sommar 2011 och i EiM. Det bör dock klargöras att Ung i sommar 2011 och 2012 var för både tjejer och killar.

Projektet förankrades lokalt, främst genom arbetet med föreningar. Trots den lokala förankringen har Malmö stad bestämt ramarna för projektet. Ett exempel på det är Aktivitetsytan för ungdomar, där det redan var bestämt att det skulle bli en aktivitetsyta och inflytandet som gavs handlade därmed inte huruvida en aktivitetsyta var önskvärd överhuvudtaget eller om något annat var mer önskvärt. Detsamma gäller med de tre nya jämställdhetsplatserna där Malmö stad med hjälp av fastighetsägare väljer platser innan de kopplar in medborgardialogen.

Det går att förstå medborgardialogen som att Malmö stad bestämmer agendan och avgränsar åtgärderna. Det är därmed ett exempel på både möjliggörande och begränsande makt. Möjliggörande eftersom deltagarna kunde bestämma och arbeta fram lösningar. Begränsande eftersom ramarna och avgränsningarna var bestämda från början.

Den ovanstående maktanalys visar på ett problem med projekt och liknande insatser. I viss mån är det nödvändigt med avgränsningar och i viss mån är det nödvändigt med självbestämmande. Det handlar om ett växelspel av att ge förutsättningar till inflytande och begränsa inflytandet. Det är inte särskilt troligt att Rosens röda matta hade kommit till om invånarna själva skulle ansvara för bidragsansökan och genomförande. Samtidigt hade inte Rosens röda matta blivit som det blev om inte lokala aktörer, brukare, föreningar och företag hade involverats. För Malmö stad handlar det både om att visa vad som är möjligt och inspirera samtidigt som de behöver avgränsa projektet för att kunna få det genomförbart. Frågan är därmed hur

avgränsningar och bestämmande ska balanseras.

Det bör även betonas att Malmö stad försökte frigöra pengar i Ungdomsprojektet för att kunna fånga upp intressanta infall och initiativ. Det här kan tolkas som att Malmö stad till viss mån visste om nackdelarna med en allt för snäv avgränsning. Malmö stads avgränsningar bör även ses förhållande till medfinansieringar, eftersom den i sin tur kräver en viss form av precisering. Det skulle exempelvis vara svårt att ansöka om pengar för ett öppet projekt utan någon som helst avgränsning.

Från projekten finns exempel på olika angreppssätt för att engagera och involvera ungdomar och främst unga kvinnor i fallet med Rosens röda matta. En viktig del i det har varit för unga kvinnor att få mandat i beslut gällande evenemang och utformning. Makt ska dock inte helt uteslutande handla om beslut eftersom maktrelationer inte bara synliggörs genom beslutsfattande. Det är lika viktigt att undersöka vad makten gör. Vart vi är på väg med planeringen och medborgardialogen kommer nu att resoneras kring genom att separera de olika beståndsdelarna av planeringsprocessen.

Externt initiativ

Det är viktigt att lyfta fram att Malmö stad initierade projektet från början och var drivande igenom planeringsprocessen och delvis efteråt. Generellt sett har Malmö stad aldrig släppt initiativet helt. Däremot har de vid vissa tillfällen, så som i namntävlingen och i invigningen av Rosens röda matta, gett större inflytande till EiM och deltagare från Ung i sommar.

Det bör betonas att Rosens röda matta är ett externt initiativ, i den mån kommunen kan ses som en extern aktör, där någon utomstående har makten att initiera projektet. Att projektet är externt initierat kan avslöja en del om vem som sätter agendan och vilka motiv som finns bakom idéerna. Vi kan ställa frågan om externt initierade projekt emot interna initiativ som växer inifrån där invånarna är aktiva och agerar jämfört med att vara passiva och reagera. Samtidigt vittnar planeringsprocessen av Rosens röda matta om att det kan vara nödvändigt att trigga processer och skapa möjliggörande strukturer som kan förstärka aktörer. Ur ett långsiktigt maktanalys är det önskvärt att liknande projekt drivs inifrån på eget initiativ.

Anställning

Malmö stad anställde ungdomar genom praktik för att jobba med gestaltningen och att arrangera arrangemang kopplade till Rosens röda matta. Det tydligaste exemplet är kombinationen av att göra unga kvinnor till målgrupp och att sedan använda sig av unga kvinnor som experter. Genom att anställa unga kvinnor blev lokal- och erfarenhetsbaserad kunskap om målgruppen tillgänglig för planeringsprocessen. Egentligen

är det inte märkligare att kvinnor anställs än att någon annan expert anställs för ett uppdrag.

Anställning som en metod för medborgardialog väcker en intressant diskussion om arvode för insatser och engagemang, eller om det går att förvänta sig att människor ska ställa upp frivilligt. Frågan är möjligen i vilken utsträckning det går att anställa medborgare ur ett kostnadsperspektiv?

Arrangemang

Under planeringsprocessen gjordes fullskaliga testarrangemang på platsen. Testarrangemangen tycks ha varit en användbar metod som gav deltagarna värdefull erfarenhet och personlig utveckling, samt som det bidrog till ökat lokalt engagemang och ägandeskap av platsen. Medborgardialogen handlade förvisso om att utveckla Aktivitetsytans utformning, men den största inriktningen var att utveckla användningen av Aktivitetsytan.

Att göra testarrangemang kan ses som ett breddat angreppssätt och ett sätt att länka samman designprocessen med den framtida användningen av platsen och kanske även förvaltningen av platsen. Testarrangemangen kan även ses som ett sätt att uppmärksamma vad som händer på platsen och att något händer på platsen, vilket kan jämföras med platser först byggs och sen förväntas fungera. Testarrangemangen blir därmed ett sätt att skapa intresse för vad som händer, eller håller på att hända. Ett exempel är testarrangemanget "Show Us What You Got!" som genomfördes med hjälp av tjejerna i Ung i sommar 2011.

Engagera nätverk och föreningar

Lokala föreningar och nätverk har varit delaktiga genom hela planeringsprocessen. Malmö stad kartlade tidigt i processen de befintliga nätverken och föreningarna i Rosengård. Sedan initierade de nätverk och föreningar som saknades eller som det fanns ett behov för. Exempel på dessa är Grejer för Tjejer, Brukargruppen, referensgruppen och delvis EiM, som de assisterade²⁶.

Tjejer i Förening har varit delaktiga som handledare och ansvarat i ett par event. Det är också värt att notera att Tjejer i Förening står utanför Malmö stads organisation, som nästan alla andra nätverk är en del av.

En viktig organisation som involverades i planeringsprocessen var Bricks som har lokaler i anslutning till Rosens röda matta. Bricks har varit viktiga både genom deras engagemang och att deras lokaler har används för möten med brukargruppen. Det har

²⁶ Se Bilagor 1 och 2 för mer visuell information om nätverk och föreningar.

också inneburit att någon har varit nära platsen rent fysiskt. Bricks har därmed utgjort grunden för en fysiskt lokal förankring.

Genom att engagera nätverk och föreningar, samt att jobba aktivt med dem har projektet kunnat förankras lokalt. Det har också varit en metod för att förankra den framtida förvaltningen av Rosens röda matta som brukargruppen nu ansvarar för.

Engagerad i Malmö

Tjejgruppen EiM kan ses som ett nätverk och förening men jag väljer att belysa gruppen separat eftersom de är en av de större brytpunkterna i planeringsprocessen. EiM startades efter Ung i sommar 2011. Från början assisterades EiM av referensgruppen. EiM arbetade aktivt genom att arrangera arrangemang, men även som mentorer. Allteftersom de deltagarna i EiM fick mer kunskaper och erfarenhet kunde de bli allt mer självstyrande. Det här är ett konkret exempel på vad makt gör. Vilket i det här fallet visade att de unga kvinnorna i EiM växte med sitt ansvar. Malmö stad kunde sedan använda EiM som referensgrupp för unga kvinnor i Rosengård. Det tycks därmed ha varit en ömsesidig relation mellan Malmö stad och EiM som gynnade båda parterna.

I empirin framkom frågan om representation; vem som representerar vad, vem som inte representeras, osv. Frågan handlar om makten att representeras. Vem som representeras är en diskussion som bör hållas kontinuerligt inom medborgardialog och speciellt när referensgrupper används. Samtidigt var en framgångsfaktor med EiM att deltagarna var ambitiösa och engagerade, vilket ledde till att de tog plats och utvecklades. Ett exempel på deltagarnas utveckling är att flera av deltagarna från EiM som numera är del av Tjejer i Förening, arrangerar liknande arrangemang omkring Malmö och deltar på konferenser, seminarier och liknande. Det är drivkraften hos dessa aktörer som har gjort dem till representanter, vilket i grunden är ett önskvärt engagemang.

Tänka långsiktigt i projektform

Att tänka långsiktigt i projektform kan tolkas som motsägelsefullt då projekt ofta är avgränsade i tid. En risk med projektformen är att externa aktörer kommer in och genomför projekt som de sedan överlämnar till de lokala aktörerna och brukarna. Risken anspelar därmed på den problematik med externt initiativ som redogjordes för tidigare. Problematiken ligger i långsiktigheten men också ägandeskapet.

Under planeringsprocessen fanns det långsiktiga perspektivet med från första året fram till slutet. För Rosens röda matta var det främst frågan om förvaltning som det långsiktiga perspektivet syftade till. Året efter invingen anordnades två större arrangemang av brukargruppen, vilket tyder på att överlämningen av projektet verkar

ha fungerat bra. Framtiden är givetvis avgörande för de långsiktiga perspektivet.

Ett annat exempel på långsiktigt tänkande är att Malmö stad bedriver tre liknande projekt. På så sätt kan kunskaper om tillvägagångssätt och drivande aktörer fortsätta utvecklas. I fallet med de nya platserna är en av deltagarna i Ung i sommar 2011 och EiM processledare. Att en före detta deltagare får rollen som processledare är något som visar på en långsiktighet och återkoppling.

Extern finansiering

Rosens röda matta medfinansierades av Delegationen för Hållbara städer och Europeiska Unionens regionala utvecklingsfond. Rent strukturellt möjliggjorde medfinansieringen till resurser som annars inte hade varit tillgängliga. Är extern finansiering en förutsättning för att kunna genomföra ett projekt som Rosens röda matta? Ett exempel på detta är att de tre nya platserna har Boverket som medfinansiering.

Samarbete över förvaltningarna

Under planeringsprocessen skedde ett kontinuerligt samarbete mellan förvaltningar inom Malmö stad. Det visade sig finnas mellanzoner där olika intressen möttes och samarbete kunde utvecklas. Ett exempel är samverkan mellan Miljöförvaltningen, Gatukontoret, Stadsdelsförvaltningen och utbildningsförvaltningens sommarpraktikenhet; som tillsammans anordnade Ung i sommar.

Ett samarbete mellan företag anordnades även vid entreprenaden av Rosens röda matta genom en praktikplats för en person.

Vem tjänar och vem förlorar på utvecklingen, och genom vilka maktmekanismer?

De unga kvinnor som var del av EiM tillhör de som tjänade främst på utvecklingen, då de var del av en liten grupp som lyfts och stärkts med hjälp av Malmö stad. Deltagarna i EiM utvecklades till att appropriera makt. Ett exempel på hur deltagarna approprierade makt var i arbetet med invigningen av Rosens röda matta, där deltagarna i sin feedback efterfrågade inflytande över alla beslut. Det tycks som att samarbetet mellan EiM och Malmö stad tycks ha varit ömsesidigt och uppskattat. Det har varit ett samarbete som stärkt och gynnat båda parterna. Samarbetet kan även fungera som ett exempel på hur dynamiska maktrelationerna är och att de ständigt förnyas och re-

produceras.

EiMs förändrade maktposition kan dock inte uteslutas till bestämmande och mandat. Det går också att se EiMs utveckling som ett exempel på vad makt gör, vilket i det här avseendet handlar om möjliggörande maktrelationer. Genom att deltagarna fick och tog plats, samt att den uttalade målgruppen med unga kvinnor uppfylldes i praktiken, har existerande maktrelationer förändrats. Förändringarna har i sin tur dels frigjort för unga kvinnor, speciellt deltagarna i EiM, att utvecklas till processledare för liknande projekt.

De som har tjänat främst på utvecklingen är därmed deltagarna i EiM. Det innebär dock inte att andra tjejer eller killar också tjänat på utvecklingen. Generellt sett är unga kvinnor vinnare eftersom frågan om deras plats i det offentliga rummet har lyfts och fått ett fysiskt uttryck genom Rosens röda matta. Trots att unga kvinnor valdes till målgrupp går det inte att se killar som förlorare, eftersom de har egentligen inte förlorat något. Det går även att argumentera för att Rosens röda matta tillslut kom att bli en öppen plats där ingen är exkluderad. Möjligen var det enklare för Malmö stad att fokusera på en målgrupp och att därigenom utesluta andra grupper i planeringsprocessen. Det hade varit mer problematiskt att exkludera någon från Rosens röda matta.

Det går inte att peka ut någon direkt förlorare av utvecklingen. Möjligen kan de som ville vara en del av utvecklingen men inte fick ses som de som tjänade minst på utvecklingen. Samtidigt har de egentligen inte förlorat något på utvecklingen, utan snarare inte tjänat på den.

Är utvecklingen önskvärd?

För Malmö stad är utvecklingen önskvärd. Dels för de positiva effekterna. Dels för den positiva uppmärksamheten. Arbetet med Rosens röda matta öppnar upp för nya former av samverkan och angreppssätt för stadsdelsutveckling i Rosengård och andra områden. Projektet ligger även i samma anda som Malmökommisionen, som är en oberoende handlingsplan för att förbättra sociala aspekter för Malmöborna.

Det går även att se Rosens röda matta som en önskvärd utveckling rent allmänt för andra aktörer, föreningar, företag, kommuner, studenter och forskare som intresserar för medborgardialog. Eftersom projektet väcker tankar och frågor om medborgardialog och hur det kan gå till. Det visar också på den handlingskraft som medborgardialogen kan föra med sig.

Det är också en önskvärd kombination av stadsdelsutveckling genom medborgardialog som är önskvärd för flera parter, kanske främst kommuner och stadsdelarna i sig. Arbetet med Rosens röda matta utgör ett konkret exempel på hur ett stadsdelsutveckling genom medborgardialog kan gå till.

De enskilda individer som har varit delaktiga och sedan fortsatt sitt engagemang inom stadsdelsutveckling tillhör också de som utvecklingen är önskvärd för. Dessa individer har genom projektet stärkts och därigenom kunnat appropriera mer makt. Det verkar nu som att de i sin tur blir representanter och förebilder för andra i Rosengård.

Utvecklingen är även önskvärd för tjejer och unga kvinnor i Rosengård eftersom Rosens röda matta har blivit en plats som symboliserar tjejers inflytande i planeringsprocessen.

Vad, om något, ska vi göra åt det?

Diskussionen om vad makt gör och vem som inkluderas och exkluderas är en diskussion som aldrig bör avslutas. Möjligen kunde den hållits tydligare under själva processen, om inte så uppmärksammas den i den här undersökningen. Diskussionen är central i alla planeringsfrågor.

En annan viktig fråga som har växt fram under undersökningens gång är frågan om förvaltningen. Under planeringsprocessen fanns det långsiktiga perspektivet med från början till slutet av processen. När planeringsprocessen var avslutad blev förvaltningsfrågan den stora processfrågan. Diskussionen om förvaltningen är intressant eftersom den handlar om makt, aktör och struktur, samt långsiktighet i projektform. Den eller de som ges mandat att ansvara för förvaltningen får därmed också makten att bestämma över Rosens röda matta och definiera hur den ska användas eller av vem som ska använda den. Aktör och struktur handlar om det behövs drivna aktörer och stabila strukturer som gör förvaltningen stabilare och en budget. Långsiktighet eftersom det är en kritik av projektformen. Fyra scenarier kommer nu att presenteras med olika potentiella lösningar i förvaltningsfrågan.

Det första scenariot är den nuvarande lösningen som kan kallas för aktörsstyrd förvaltning. Ingen har ett uttalat mandat. Däremot har Brukargruppen, Tjejer i Förening och Bricks ett informellt mandat, eftersom de har varit drivande i planeringsprocessen av Rosens röda matta och för deras frivilliga engagemang i brukargruppen. Det finns ingen uttalad ägare och förvaltare av platsen. Risker som framhölls under

brukargruppsmötet den 28 april var att den här typen av förvaltning är sårbar om aktörer behöver minska sitt engagemang. Det finns även en risk med att förvaltningen faller mellan stolarna och att engagemanget därmed kan avta. Budgetfrågan är också risk i det här scenariot. Potentialen är den lokala förankringen och ägandeskapet, som de lokala och drivna aktörerna bidrar med.

Det andra scenariot kan kallas institutionell eller strukturell förvaltning. Scenariot bygger på kommunal förvaltning av Rosens röda matta. Det innebär en tydlighet i vem som gör vad och vem som har mandat att bestämma i frågor som behöver bestämmas. Risken är att Rosens röda matta förlorar sin lokala etablering när någon utifrån ska bestämma över invånarnas närmiljö. På sätt och vis kan det uppfattas som motsägelsefullt att först involvera lokala aktörer, brukare, föreningar och företag för att sedan plocka bort dem. En kommunal förvaltning utesluter inte ett lokalt inflytande. Risken är att förvaltningen blir institutionaliserad och att därigenom någon utomstående ska ha makten att definiera och bestämma över Rosens röda matta. Risken kan kopplas till ett grundläggande och viktigt demokratiskt resonemang som grundar sig i den problematik som finns med medborgardialog och hur långt inflytandet ska gå. Potentialen med scenariot är att platsen skulle erhålla en årlig budget och ett tydligt ansvar för vem som man ska vända sig till för att arrangera ett evenemang eller vem som ska laga något ifall något behöver lagas.

Det tredje scenariot kan kallas för en hybrid. Det framgick lite kort från mötet att en tanke var att utveckla nya former av samverkan genom samarbete mellan kommunala förvaltningar, nätverk, föreningar och aktörer. Möjligen skulle förvaltningen kunna ske genom att föreningar eller organisationer årligen ansöker om förvaltningen. Ansökningsprocessen skulle vara en öppna upp för diskussioner om utvecklingen av Rosens röda matta. Ett år kan det exempelvis handla om valfrågor, som i fallet 2014 och i ett annat kan det handlar om jämställdhet eller dans. Det här scenariot skulle kräva transparens och öppenhet. Ansökningar om förvaltningen skulle ske till en form av kommitté som sedan väljer vilka som ska förvalta Rosens röda matta. Hur en sådan kommitté skulle bestämmas och utformas behöver undersökas vidare. En risk är att det kräver engagemang hos invånare för att vilja förvalta ytan. En fördel med scenariot är att Rosens röda matta skulle kunna bli en plattform för nya synsätt och idéer. En annan fördel är att platsen kan fortsätta vara lokalt förankrat. Om scenariot skulle fungera bra, skulle det kunna expanderas till att innefatta ett större närområde i stadsdelen. Det skulle därigenom kunna handla om en ny form av offentligt-privat modell som bygger på ett möjliggörande system och drivna aktörer; en hybrid.

Det fjärde scenariot är att platsen släpps fri, dvs. ingen förvaltning alls. Att platsen släpps fri skulle då vara en uttalad strategi och vara tydligt kommunicerad. Det skulle

innebära att vem som helst har rätt att appropriera platsen. Risken är att Rosens röda matta blir vanskött. I bästa fall kan ägandeskapet av Rosens röda matta falla sig naturligt. I värsta fall kan platsen bli övergiven och kanske till och med farlig. En risk är även att platsen skulle falla tillbaka i de maktstrukturer där unga män skulle dominera platsen. Fördelen är svår att förutse eftersom osäkerheten kring utfallet. Scenariot skulle öppna upp Rosens röda matta för att approprieras.

Diskussion

Uppsatsen har handlat om makt och medborgardialog i planeringspraxis med Rosens röda matta som fallstudie, genom att undersöka brytpunkter och händelser i planeringsprocessen. Genom att studera maktrelationerna i förhållande till vad som har hänt i praktiken har inflytandet av medborgardialogen både diskuterats och resonerats kring. I den avslutande diskussionen är min avsikt att lyfta frågor som väckts under arbetets gång. Frågorna handlar om avsaknaden av konflikter, medborgardialog i förhållande till makt och demokrati, och planerarrollen i stadsutvecklingsprojekt.

Konflikt

Avsaknaden av konflikter och meningsskiljaktigheter är något som bör diskuteras. Speciellt eftersom undersökningen bygger på Foucaults maktbegrepp där konflikter förespråkas framför konsensus. Att ha möjligheten att gå in i en konflikt är en möjlighet som bör bejakas enligt Foucaults synsätt. Hur kommer det sig då att konflikterna lyser med sin frånvaro?

Ur en maktanalys kan avsaknaden av konflikter i planeringsprocessen symboliseras med kritiken som EiM redogjorde för i utvärderingen av invigningsarbete av Rosens röda matta. Där uttryckte de missnöje över att de inte fick vara delaktiga i alla beslut, även om de var generellt sett nöjda över sitt inflytande. Missnöjet av att inte vara delaktiga i alla beslut är ett exempel på vad makt kan göra som i det här fallet handlar om att deltagarna i EiM stärktes genom erfarenheter och inflytande. Till skillnad från början blev de senare medvetna om vilken makt och vilket inflytande de kunde utöva.

EiM är därmed ett exempel på en grupp som stärks och som sedan approprierar mer inflytande. Möjligen är det så att individer och grupper har svårare att utöva eller appropriera makt när det inte har instrumenten eller kunskaperna om vilket inflytande som är möjligt. Det blir därmed en fråga om maktrelationer som begränsar initiativ och inflytande. Utgångspunkten kan därmed beskrivas som tillsynes stabila maktrelationer, vilket nödvändigtvis inte vittnar om att de är balanserade maktrelationer. Bristen på konflikter kan därmed förklaras som följden av snedvridna maktrelationer, som begränsar inflytande av individer och grupper. Det är först när individer och grupper börjar stärkas som de är i position att tycka annorlunda eller att gå in i konflikt.

En annan lite enklare förklaring till avsaknaden av konflikter kan ha varit att Rosens röda matta dels var ett pilotprojekt där det var oklart vad som skulle hända. Dels för att det fanns ett behov och en efterfrågan av projekt med unga kvinnor som målgrupp. En annan förklaring kan vara att Rosens röda inte konkurrerade mot andra intressen. Rosens röda matta anlades på en parkeringsplats i ett område där det finns en god tillgång till parkeringar men även god tillgång till mark generellt sett. Vi kan tänka oss att ett liknande projektformen skulle kunna möta fler protester om det anlades på en parkeringsyta i de centrala delarna av Malmö.

Det är också värt att belysa att Rosens röda matta handlar om en aktivitetsyta eller en öppen fritidsgård som en representant från gatukontoret uttryckte det. Det handlar därmed om en form av park med ett rekreationssyfte. Det är dock troligt att liknande process skulle stöta på mer motstånd om det handlade om bostäder och kommers. Då skulle mer stå på spel, vilket skulle leda till fler konflikter och meningsskiljaktigheter.

Medborgardialog, makt och demokrati

Först och främst, medborgardialog som begrepp inrymmer en del tolkningar och ofta löften som bygger på visioner osv. Begreppet bör ständigt diskuteras, stötas och blötas. Den här uppsatsen öppnar upp för en sådan diskussion. Min avsikt har inte varit att definiera planeringsprocessen i relation till medborgardialogsbegreppet. Inte heller att placera vad som händer inom ett teoretiskt fält. Det är fritt fram för läsaren att själv göra en sådan tolkning.

Delar av undersökningen snuddar stundtals vid fördjupade resonemang och problem i medborgardialog med koppling till maktbegreppet. Ett exempel är namntävlingen och diskussionen om demokrati och beslutsfattande i närområden. Det tycks finnas en konflikt mellan å ena sidan representativ demokrati och andra sidan bestämmande i människors närområden. Strävan var att engagera och involvera främst unga kvinnor men även andra grupper, kan förstås som ett sätt att möjliggöra för makt och inflytande, som ett försök att förändra den dåvarande situationen där unga kvinnors inflytande var begränsat. Målet är därmed att möjliggöra för en form av bestämmande. Samtidigt är det en begränsande form av bestämmande eftersom det inte verkar önskvärt att beslut fattas helt lokalt i slutändan, även om ett större lokalt inflytande skulle ge medborgardialogen ett större incitament. Maktrelationerna blir därmed en form av paradox och motsättning eftersom man å ena sidan vill öka inflytande å andra begränsa inflytandet genom att fortfarande inte låta besluten fattas lokalt. Det väcker en mer filosofisk och ideologisk fråga om demokrati och vem som har makten att påverka och förändra sin närmiljö. Den här frågan handlar också om invånare själva ska kunna jobba aktivt och initiera projekt själva. Det handlar därmed om vad makt gör i stadsdelarna. Om det är önskvärt att stadsdelarna agerar och driver de frågor som de upplever relevanta eller om de ska förhålla sig till externa processer och därmed reagera.

Planerarrollen

Undersökningen har väckt tankar kring planerarnas roll under processen. Planeringsprocessen tycks till stor del ha handlat om att samordna intressen och kommunicera, arrangera och driva processen framåt strategiskt och målmedvetet. I det här avseendet handlar det inte så mycket om fysisk design, gestaltning och utformning, utan istället någon form av mjuk design, organisation, nätverkande och lyhördhet. Det är kanske en mindre spektakulär roll eftersom målet snarare är att lyfta andra än sig själv. Möjligen är den förändrade rollen en naturlig utveckling om synen på vad som ska göras bygger på öka makten lokalt. Om problemet är ett lågt inflytande och engagemang, och lösningen är öka inflytandet och engagemanget, då ändras planerarens roll

till att bli mer möjliggörande för andra, till skillnad från att ta makt istället.

Att planerarrollen mer handlar om att stärka andra innebär dock inte att planerare står utan makt. Det är därav viktigt att reflektera och vara medveten om sin egen maktsituation, men framförallt hur de som påverkas av planeringen påverkas av maktrelationer och strukturer.

English summary

Introduction

This thesis examines power and participation in practice, by focusing on the planning process behind Rosens röda matta, which is an activity space in Rosengård, Malmö. Young women were addressed as a target group for the process.

The field is chosen to represent the issue of power and participation. To do this the Foucault's concept of power is used, which can be described as positive and enabling as well as negative and restrictive. It contrasts the more visionary and idealistic turns on power and participation. This can be exemplified with the discussion about consensus. The Foucauldian interpretation of power sees conflict as an important part of power, while the more idealistic and visionary theories sees consensus as a required aim.

The case is chosen because it is a contemporary pilot project with a participatory approach, in a context on district development, in a Miljonprogrammet area in Rosengård, Malmö, Sweden. It is therefore a relevant example for other similar areas.

Aim

The main issue is to examine how power is exercised in a practice in a planning process of a district development project with focus on participation. To answer the aim, four sub-questions are posed. These questions derives from phronetic planning research:

1. Where are we going with planning and participation in Rosens röda matta?
2. Who gains and who loses on the development, and by which power mechanisms?
3. Is the development desirable?
4. What, if anything, should be done?

Method

The chosen method for the thesis is developed by Bent Flyvbjerg and is called phronetic planning research. It builds on a contemporary reading of Aristotle's *phronesis* combined with Foucault's concept of power. Phronetic planning research can be understood as a combined method and theory. It has a special relation to theory due to the critical approach to planning theory as mainly visionary and idealistic.

The aim of phronetic planning research is to focus on power and values in practice. In that sense it is context-dependent and depending on real cases. It is an analytical and problem-driven method, in the way that it does not come with a set approach such as discourse analysis or quantitative method. Although both methods could be used, the purpose of phronetic planning research is to adapt the method in each spe-

cific case on how to best answer the four phronetic question, earlier described.

The concept of power can be described as productive and positive, and not only restrictive and negative. It is also seen as a dense net of omnipresent relations, which means that it is not only being located in the center or as an entity one can possess.

The main guidelines for the method is the following:

1. Placing power at the core of the analysis.
2. Emphasize details, as an opposite of searching for answers in the "big questions". The aim is therefore to make a thick description by not exclude the minutiae and details.
3. Focus on practice before discourse. The phronetic planning research places practice and the regular, daily life above discourse; words and text. This means that discourse is disciplined with practice and context.
4. Study cases and context. The phronetic planning research is built on reference to the concrete example. It is therefore required that real cases are studied.
5. Ask How? Do narrative. The aim is to retell a story in the most precise and correct way, knowing that there is not a perspective from nowhere. The focus is to describe practice and by doing this we can learn from it.
6. Move beyond agency and structure. The aim is to not put theses in a dualistic relation but to understand how they connect to each other.

From these guidelines a line of actions have been development that will be used to combine the method, empirical part and analysis, in how to best answer the four phronetic questions.

- Focus on events and break points. This is occasions in the process when changes, actions, events, ideas, etc. are happening. By examining them further we can understand what happens in practice.
- Tensions points. If conflicts arise, investigate them further. This is in line with the view upon conflict as a desirable part of power.
- Power. The whole empirical part is understand by placing power at the core. This means that power is important that it cannot be left out of the empirical part.

Case story

Rosens röda matta was from the beginning two separate projects that were combined. One was the youth project. It was initiated to focus on activating and engaging youths

on questions of district development. The other one was the activity ground for youths, that was part of Rosengårdsstråket, a path for walking and biking from Rosengård to Triangeln train station. When these two projects were merged, they also decided to focus on young women because it is a group that is often being left out when it comes to public spaces for youth that often are sports, which tends to be dominated by boys.

The process can be divided into three phases. In first phase Malmö stad mapped networks and organizations in Rosengård. They established contacts with some important and then they initiated networks and organizations for the one's that were missing. One of these was the reference group. They were the group that had a particular influence on the planning process, such as the decision to merge the two projects.

The internal partnership in Malmö stad was mixed from different departments, such as the Environmental, Roadwork and Rosengård municipal district administration. In this sense the project was also a pilot project in how to co-work internally. The projects were co-financed by the Delegation for Sustainable Cities and EU regional funds.

To engage young women in participation they hired them through summer internship. In the first year thirteen young women were hired to work four weeks. The assignment was both to get to know the municipal structure and also in the design of the activity ground and in arranging events to the activity ground. They ended their internship with arranging "Show us what you got!" an event that focused on dance and performances in the activity ground.

After the internship, a couple of the participants and some other started a group called Engaged in Malmö (EiM). The reference group assisted them. The ambition of EiM was to work with engaging young women in the public space and to raise issues on gender equality. Gradually they started to work as a reference group for young women in Rosengård and were consulted in different context from Malmö stad and other actors.

In the second phase the process slowed down after an intensive beginning of the process. This was partly because the need for a detail plan and other reasons. The internship continued and more events were done. This second phase of the process was more connected to the issues of the future administration of the activity ground. An important event was the naming competition that was held by participants of the internship together with EiM. The winning suggestion was Rosen röda matta.

In the third phase, 2013, the main event was the opening. It was arranged by the participants of the internship, which was the third year of internship, with help from EiM. From that day Rosens röda matta went into the next part of the process that was

about the administration of the place. It was decided that a user group were to be responsible. In this group there were representatives from the municipal, EiM and other organizations. In the year after the opening they arranged two bigger events that were connected to the European and Swedish election.

At the moment the user group is still working on their structure and assignments. It is not yet clear what mandate they have or who is responsible. The actors from the planning process have an unofficial mandate, which seems to be working quite well, since Rosens röda matta is working well.

(1) Where are we going with planning and participation in Rosens röda matta?

The planning process of Rosens röda matta can be seen as contemporary example of district development project with new ways of engaging and involving users, actors, networks and organizations. Malmö stad initiated the project and were also active during the whole process. In this way we can see Rosens röda matta as an external arrangement, which is also depending on external financing.

The way that Malmö stad hired participants through internship was an effective way of engaging and involving local user and actors in the planning process. The participation was not just about the design but on how the municipal organizations work and also to arrange arrangements at the activity ground. This multiple approach empowered the participants, which eventually led the network EiM. EiM was an important network for the rest of the process and is also now part of the user group.

The overall collaboration with network and organizations were important for the process. This anchored the project locally. Malmö stad initiated a couple of networks that filled important roles.

Thinking long-term despite the project-approach. It might seem like a contradiction to work long-term in projects that are limited in time. In the case of Rosens röda matta this led to the user group that are to be responsible for Rosens röda matta. Although how this responsibility are going to work is not quite clear.

(2) Who gains and who loses on the development, and by which power mechanisms?

One example that can highlight the issues of who gains and who loses and by which power mechanism is EiM. The power-relations in Rosengård were stable, not necessarily equal. Especially concerning young women's influence and engagement. Gradually from the empowering of EiM the members appropriated more power and influence. One might not know what power can be appropriated before one are empowered. In this sense the existing power-relations are negative and restrictive. When the

power-relations are positive and enabling the balance can change. This is what happened with EiM.

EiM was a relative small network with a couple of members. In this aspect the ones who were excluded can be the ones who maybe not loses, but does not certainly gain so much. One have to have in mind that Rosens röda matta is a place open to everyone. Even if one were excluded in the process, they can still take part of the arrangements and the activity ground.

Malmö stad were the ones who had the mandate to decide who were to be involved and who not. They were also framing the project. These two parts combined made Malmö stad exercising both enabling and restrictive power. Enabling due to how some could be engaged and restrictive due to who were left out from the process, as well as more design-orientated questions regarding choices of an activity ground in the first place and where to locate it.

(3) Is the development desirable?

For Malmö stad it is desirable, since it has been positive attention around the project. It is also a way and tool to work with issues in districts. It raises questions regarding participation, a quite vague concept. In that sense it is desirable for those who are interested in the concept and in finding good ways of engaging and involving people in district development.

It is most desirable for those single persons who where empowered by the process, because it opened up new doors for them. Example of this is that three new places with gender equality is now in the making with one of the members in EiM as the process leader. There are other members that are hired as consults in arranging workshops with youths, etc.

(4) What, if anything, should be done?

The administration of Rosens röda matta is the part which is not yet clear. It seems to be quite easy to start projects but how to get them to work in the long-term is the difficult part. Four scenarios will be discussed about possible ways to structure the user group.

The first scenario is as it is today, which builds on how the user group work today. It is driven by voluntary engagement from actors that were connected to the planning process. They have some kind of unofficial mandate. It works well as it is today but they are vulnerable if important actors for any reasons does not want or can participate. Another risk is that they do not have any budget. A positive aspect is that it is locally connected.

The second scenario would be to make it part of for example the Roadwork department. In this way it would become clearer who are to responsible if something is broken, or who to contact if one are to arrange something at Rosens röda matta. It would also mean that a budget would be available. The risk with this is that it becomes just another project and that it will lose its local connections. In that way it can be seen as quite the opposite of the whole planning process.

The third scenario would be a hybrid of the first and the second. This would require new forms and ways to collaborate between municipal and local networks and organizations. One idea could be that networks and organizations applied on a yearly basis for a budget. In the application they were to present their ideas and directions for their period. A committee would decide that. By doing this Rosens röda matta would constantly develop and be an active public space. It would also be a way of empowering other who wants so be involved in projects like this. The risk would be how decides and who has the mandate in the committee.

The fourth scenario would be to declare the place open for anyone and see what happens. This is probably not desirable since it will be too risky. However, if it works well, Rosens röda matta will solve itself and open up for a local engagement.

Referenser

- Björnson, Moa (2013). *Rosens röda matta – stadsplanering på tjejnarnas villkor*.
PLAN nr 5-6
- Flyvbjerg, Bent (1998). Empowering civil society: Habermas, Foucault, and the question of conflict. In *Cities for citizens: Planning and the rise of civil society in a global age*, edited by Mike Douglass and John Friedmann, 185-211. New York: John Wiley.
- Flyvbjerg, Bent. (2001). *Making Social Science Matter: Why Social Inquiry Fails and How it Can Succeed Again*, Cambridge, Cambridge University Press
- Flyvbjerg, Bent (2004). *Phronetic Planning Research: Theoretical and Methodological Reflections*, in *Planning Theory & Practice*, Vol. 5, No. 3, 283–306, September 2004
- Flyvbjerg, Bent (2012). Making Social Science Matter, I G. Papanagnou (Red.), *Social Science and Policy Challenges: Democracy, Values and Capacities*, pp. 25–56. Paris: UNESCO Publishing
- Flyvbjerg, Bent., Landman, Todd., & Schram, Sanford Schram, (2012) eds., *Real Social Science: Applied Phronesis*, Cambridge University Press, pp. 285-97

- Fredriksson, Julia (2014). *Konstruktioner av en stadskärna: Den postindustriella stadens rumsliga maktrelationer*, Institution för Arkitektur, Chalmers Tekniska Högskola. Göteborg.
- Johansson, Magnus & Parker, Peter (2014). Utveckling och förvaltning i samverkan längs med Rosengårdsstråket. I C. Listerborn (Red.), *Strategier för att hela en delad stad: Samordnad stadsutveckling i Malmö*. Malmö Högskola, Institutionen för urbana studier
- Listerborn, Carina (Red.). (2014). *Strategier för att hela en delad stad: Samordnad stadsutveckling i Malmö*. Malmö Högskola, Institutionen för urbana studier.
- Malmö stad (2009a). *Projektansökan ur EG:s strukturfond*.
- Malmö stad (2009b). *Ansökan till Delegationen för hållbara städer 2010-2014, Hållbar stadsutveckling Malmö – från öst till väst*.
- Malmö stad (2010a). *Hållbar stadsomvandling Malmö – fokus Rosengård*. Lägesrapport 1 till Tillväxtverket, period: 100401-100630
- Malmö stad (2010b). *Hållbar stadsomvandling Malmö – fokus Rosengård*. Lägesrapport 2 till Tillväxtverket, period: 100701-100930
- Malmö stad (2010c). *Hållbar stadsomvandling Malmö – fokus Rosengård*. Lägesrapport 3 till Tillväxtverket, period: 101001-101231
- Malmö stad (2010d). *Fokus Rosengård: Ungdomsprojektet*. Minnesanteckningar. 2010-11-03
- Malmö stad (2010e). *Fokus Rosengård: Ungdomsprojektet*. Minnesanteckningar. 2010-12-13
- Malmö stad (2011a). *Hållbar stadsomvandling Malmö – fokus Rosengård*. Lägesrapport 4 till Tillväxtverket, period: 110101-110331
- Malmö stad (2011b). *Hållbar stadsomvandling Malmö – fokus Rosengård*. Lägesrapport 5 till Tillväxtverket, period: 110401-110630
- Malmö stad (2011c). *Hållbar stadsomvandling Malmö – fokus Rosengård*. Lägesrapport 6 till Tillväxtverket, period: 110701-110930
- Malmö stad (2011d). *Hållbar stadsomvandling Malmö – fokus Rosengård*. Lägesrapport 7 till Tillväxtverket, period: 111001-111231
- Malmö stad (2011e). *Fokus Rosengård: Ungdomsprojektet*. Minnesanteckningar. 2011-01-24
- Malmö stad (2011f). *Fokus Rosengård: Ungdomsprojektet*. Minnesanteckningar. 2011-02-17
- Malmö stad (2011g). *Fokus Rosengård: Ungdomsprojektet*. Minnesanteckningar. 2011-11-30

- Malmö stad (2012a). *Hållbar stadsomvandling Malmö – fokus Rosengård*. Lägesrapport 8 till Tillväxtverket, period: 120101-120630
- Malmö stad (2012b). *Hållbar stadsomvandling Malmö – fokus Rosengård*. Lägesrapport 9 till Tillväxtverket, period: 120701-121231
- Malmö stad (2013a). *Hållbar stadsomvandling Malmö – fokus Rosengård*. Lägesrapport 10 till Tillväxtverket, period: 130101-130630
- Malmö stad (2013b). *Delrapport: invigning av Rosens Röda Matta*. Version 1.0
- Malmö stad (2014). *Hållbar stadsomvandling Malmö – Fokus Rosengård* [slutrapport]. Boverkets dnr: 1394-1087/2010. Version 1.0
- Sandercock, Leonie (2003). *Cosmopolis II: mongrel cities in the 21st century*. (2. ed.) London: Continuum
- Strömgren, Andreaz (2007). *Samordning, hyfs och reda: stabilitet och förändring i svensk planpolitik 1945-2005*. Diss. Uppsala : Uppsala universitet, 2007. Uppsala.
- Sverigesradio (2015). *Malmös mötesplatser inte bara för killar*. <http://t.sr.se/1CR-F7b6>
- Vilhelmson, Karin (2013). *Platspåverkan – en fallstudie om delaktighet och genusperspektiv i planeringen av Aktivitetsytan i Rosengård* (Master thesis). SLU Alnarp, Landskapsarkitektprogrammet. Tillgänglig: <http://stud.epsilon.slu.se>
- Watson, Vanessa (2003). *Conflicting rationalities: implications for planning theory and ethics*, *Planning Theory and Practice*, 4, pp. 395–408

Bilaga 1

